

Ebul Feth Ömer bin İbrahim - Ömer Hayyam

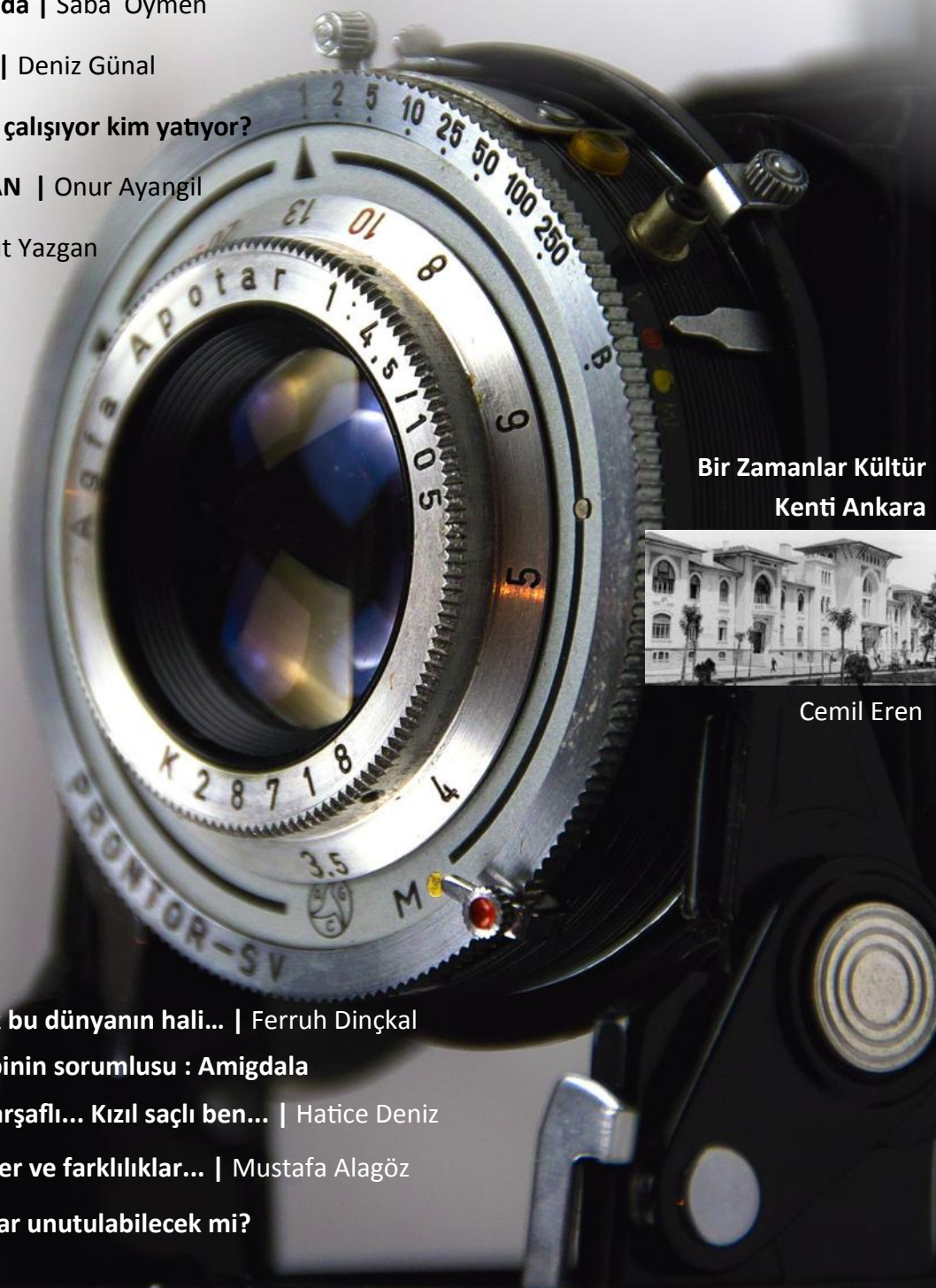
Selanik Yolunda | Saba Öymen

Benim oyum | Deniz Günal

Dünyada kim çalışıyor kim yatıyor?

LIU MAO SHAN | Onur Ayangil

Sohbet | Aykut Yazgan

**Bir Zamanlar Kültür
Kentİ Ankara**

Cemil Eren

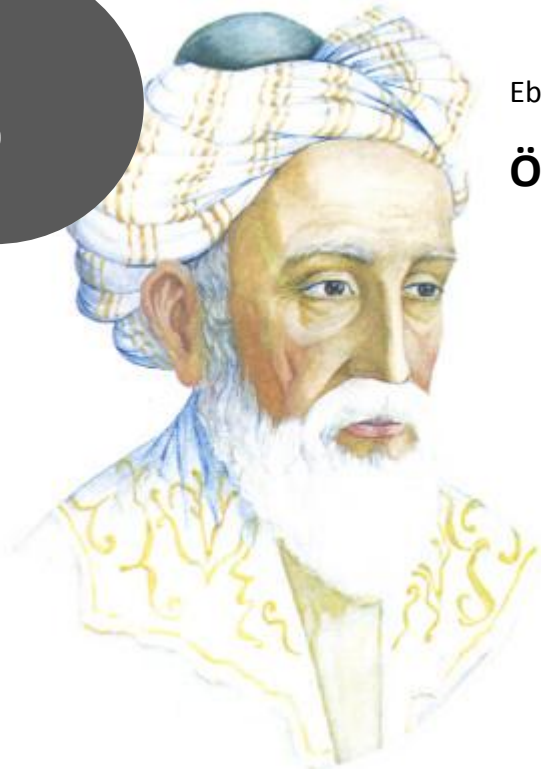
Ne olacak bu dünyanın hali... | Ferruh Dinçkal

Sosyal fobinin sorumlusu : Amigdala

Bir kara çarşafı... Kızıl saçlı ben... | Hatice Deniz

Zenginlikler ve farklılıklar... | Mustafa Alagöz

Kötü anılar unutulabilecek mi?

Ebul Feth Ömer bin İbrahim

Ömer Hayyam

edindiği, o alanlarda derin tartışmalara girdiği, fıkıh, ilahiyat, kıraat, edebiyat, tarih, fizik ve astronomi okuttuğu yazılıdır. Ebu'l Hasan Ali El-Beyhaki onun çok bilgili bir kimse olduğunu, fakat müderrislik hayatının pek başarılı olmadığını bildirir. Ayrıca Zemahşeri ile uzun boylu tartışmalara giriştiğini, onun derslerine bile devam ettiğini, Zemahşeri'yi, bilgi bakımından beğendiğini yazar.

Hayyam'ın fizik, metafizik, matematik, astronomi ve şiir konularında değişik eserleri vardır. Bunlar arasında İbni Sina'nın Temcid (Yücelme) adlı eserinin yorum ve tercümesi de yer alır. Zamanında, bir bilgin olarak ün

kazanan Ömer Hayyam'ın edebiyat tarihindeki yerini sağlayan, sonraki yüzyıllarda da doğu İslam dünyasının en büyük şairlerinden biri olarak anılmasına yolaçan Rubaiyat'ıdır (Dörtlükler).

Ömer Hayyam, İran ve doğu edebiyatında rubai türünün kurucusu sayılır. Sonraları aralarına başkalarının eserleri de karışan bu rubailer iki yüz kadardır. Hayyam, oldukça kolay anlaşılabilir, yumuşak, akıcı, açık ve seçik bir dil kullanır. Şiirlerinde

İranlı şair ve bilgin (Nişapur 1044.ay.y 1123/1136). Hayatı, gençlik yılları kesinlikle bilinmiyor. Elde bulunan eserlerinden, hayatıyla ilgili olayları anlatan bazı kitaplardan, mantık, felsefe, matematik ve astronomi konularında çalıştığı, bu alanlarda düzenli bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Hayyam ("Çadircı") takma adını, atalarının çadircılık yapmalarını yüzünden aldığı söylenir.

Dünyada akla değer veren yok madem,

Aklı az olanın parası çok madem,

Getir şu şarabı, alın aklımızı:

Belki böyle beğenir bizi el alem!

Ömer Hayyam, zamanında daha çok bilgin olarak ün kazandı. İran'ın,

Selçuklular yönetiminde olduğu bir çağda yetişen Hayyam, Horasan ülkesindeki büyük şehirleri, Belh, Buhara ve Merv gibi bilim merkezlerini gezdi, birara Bağdat'a da gitti. Zamanının hükümdarlarından, özellikle Selçuklu Sultanı Melikşah ve Karahanlılardan Şemsülmülk'ten büyük yakınlık gördü. Saraylarında, meclislerinde bulundu. Reşidüddin'in "Cami-üt-Tevarih" adlı eserinde anlattığına göre Nizamülmülk ve Hasan Sabbah, Ömer Hayyam ile okul arkadaşlarıydılar.

Gerek Hayyam'ın zamanında, gerek sonaraki çağlarda yazılan kaynaklarda çağının bütün bilgilerini

gerçekçidir. Yaşadıkları, gördüklerini, çevresinden, zamanın gidişinden aldığı izlenimleri yapmacığa kapılmaksızın, olduğu gibi dile getirir. Ona göre, gerçek olan yaşanandır, dünyanın ötesinde ikinci bir dünya yoktur. İnsan, yaşadıkça gerçektir, gerçek ise yaşanandır. En sağlam ölçü akıl ve sağduyudur. İnsan bir akıl varlığıdır. Gerçeğe ancak akıl yolu ile ulaşılabilir.

Onun şiirinde zamanın haksızlıkları, softalıkları, akıl almaz saçmalıkları ince, alaylı, iğneleyici bir dille yerilir. Dörtlüklerinin konusu aşk, şarap, dünya, insan hayatı, yaşama sevinci, içinde bulunduğu-

muz geçici dünyanın tadını çıkarma gibi insanla sıkı bir bağlantı içinde bulunan gerçek eylem ve davranışlardır. Şiirlerinde işlediği konulara, çokluk felsefe açısından bakar. Aşk, sevinç, hayatın tadını çıkarma, Hayyam'a göre vaz geçilmez insan duygularıdır, insan hayatının ana dokusu bunlarla örülüdür. Bazı dörtlüklerinde filozofça derin bir sezgi, açık ve seçik bir insan severlik duygusu, gösterişten, aşırılıktan uzak bir yaşama anlayışı görülür.

Hayyam kendisinden sonra gelen pek çok şairi etkilemiş, rubai alanında tek örnek olarak benimsenmiştir. Batı ülkelerinde adına bir çok dernek kurulmuş, rubaileri bütün batı dillerine, bu arada birçok defa Türkçeye Rubaiyat-i Hayyam, Hayyam'ın Rubaileri, Ömer Hayyam ve Rubaileri, Dörtlükler adı altında tercüme edilmiştir.

*Ömür defterinden bir fal açtım gönlümce;
Halden anlar bir dost gelip falı görünce;
Ne mutlu sana, dedi; daha ne istersin:
Ay gibi bir sevgili, yıl gibi bir gece.*

*Şarap sonsuz hayat kaynağıdır, iç;
Gençlik sevincinin pınarıdır, iç;
Gamı yakar eritir ateş gibi,
Sağlık sularından şifalıdır, iç.*

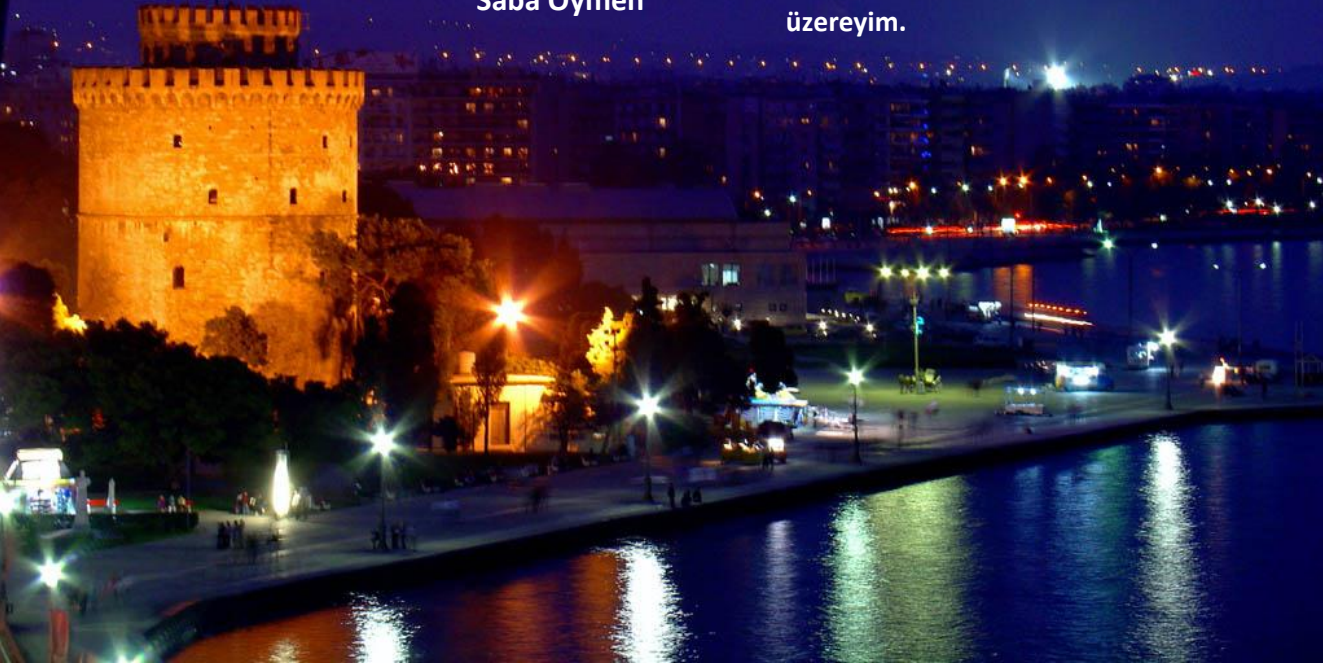
*Can bir şaraptır, insan onun destisi;
Beden bir ney gibidir, kan o neyin sesi.
Hayyam, bilir misin nedir bu ölümü varlık:
Hayal fenerinde bir ışık pırıltısı.*

4

Selanik Yolunda

Saba Öymen

Salt Atatürk'ün değil, atalarımın da doğup, yaşadığı bir yer Selanik. Sydney'den tatile geldiğim İstanbul'da, aile büyüklerimle birlikte renkli, heyecanlı bir yolculuğa adım atmak üzereyim.

Gece yarısının artık çok uzak olmadığı bir saatte biniyoruz taksiye. Kadıköy yakasından gelenleri alıp Taksim'e götüreceğiz, geziye Avrupa Yaka'sından katılanlarla birleştirecek olan otobüs, Kadıköy Evlendirme Dairesinin oralarda bir yerde bizi bekliyor. Taksiden iniyor, bekleyenlerle selamlaşıyoruz. Valizlerimizi bagaja verip, geciken üç beş yol arkadaşımızı beklerken "iyi akşamlaşan"ları izlemeye, birbirini tanımayan ama aynı hedefin birleştirdiği bu insanların bölük pörçük sohbetlerine kulak kabartmaya, çoğunlukla sorulan aileniz Yunanistan'ın neresinden sorusuna verilen cevapları dinlemeye, bana sorulan sorulara cevap vermeye başladıkça yolculuk havasıyla sarıp sarmalanıyorum.

Yunanistan'a doğru yola çıkmak üzereyiz. Günün moda deyimleriyle köklerimiz bulmaya. Hepimizin değilse de (eşinin ailesi mübadil olduğu için geziye katılan annem ve asıl amacı Atatürk'ün doğum yerini görmek olan teyzem gibi birkaç kişi var) çoğunluğun ataları Yunanistan'ın Kuzey Doğu topraklarında bir yerlerde doğmuş, Lozan Barış Ant-

laşmasında verilen mübadele kararıyla Anadolu topraklarına yollanmışlar.

İkinci üçüncü kez gidenler var otobüste. Annelerinin babalarının ya da büyükanne, büyükbabalarının topraklarını bir kez görmenin yetmemiş olduğu kişiler. O topraklara yeniden ayak basmak, o yoğun duyguları bir kez daha duyumsamak için yola çıkmış olanlar. Merak ediyorum... Bu kişileri, tatillerini değişik yerlerde geçirmek yerine iki kez, üç kez atalarının köylerine, kasabalarına götürten nasıl bir duygu? Benim ilk gidişim, ilk öncesi duyguları, düşünceleri biliyorum, anlıyorum. İkinci... Üçüncüyü... Henüz değil.

Geceyarısına çok az kala Taksim'e varıyoruz. Gezi Oteli'nin önü kıpır kıpır. Çok eskiden yıllar önce Gezi otelinin lobisinde içmiş olduğum kahveyi hatırlıyorum. Ne tuhaf... Kim ya da kimlerle birlikte oturup içmiştim kahveyi, anımsayamıyorum.

Geziyi Lozan Mübadilleri Vakfı düzenliyor. 2001 yılında kurulan vakıf, kitaplar yayınlamak,

söyleşiler, anma günleri, paneller hazırlayarak, Yunanistan'a geziler düzenliyerek hem mübadillerin zengin kültürlerini yaşatmayı hem de iki ülke halkının yakınlaşmasına hizmet etmeyi amaçlıyor.

Sabaha karşı sınıra varıyoruz. İpsala'daki fazla uzun sürmeyen pasaport kontrolünden sonra Yunanistan sınır kapısında. Pasaportlarımızı beklerken ağarmakta olan gökyüzüne bakıyorum. Buradan bir adım öncesinin üzerinde Türkiye göğü, bir adım ötesinin üzerinde Yunanistan göğü mü var yani? Şu dolaşan sıska köpek Türk köpeği değil de Yunanlı mı? Böylesine kesin mi bu sınır? Bu kadar kolay mı bu ayrımı yapmak? Politik sınırları, kara sahasını, hava sahasını belirlerken belki evet ama ya başka şeyler?

Sabahın erken saatlerinde Gümülcine (Komotini)'ye giriyoruz. Yollar boş. Kimi kahveler yeni yeni açılmaya başlamış. Pek çoğu daha kapalı. Börekçiler varmış Gümülcine'de. "İsterseniz kahvaltı edebilirsiniz börekçilerde," diyor vakfin genel sekreteri ve geziyi düzenleyen, bizimle birlikte seyahat etmekte olan Sefer bey. "Bizim çay gibi çay bulabileceğiniz en son yer burası," diye ekliyor. "Bundan sonraki duraklarımızda bizim çayı bulamazsınız. Bitki çayları içerler." İnanamıyorum. Kahve kültürümüz böylesine ortakken, bir yanda Türk kahvesi öte yanda Yunan kahvesi denilse de aynı kahveyi içerken... Nasıl olur da aynı çayı içmezler?

Mübadele kararı verilirken İstanbul'daki Ortodoks Rumlarla Batı Trakya'daki Müslüman Türkler bunun dışında bırakılmış. O yüzden Gümülcine,

İskeçe ve çevrelerinde çok sayıda Türk yaşıyor.

Bir saat vaktimiz var Gümülcine'de. Hem biraz çevreyi görelim, hem börekçi bulalım diye dolaşyoruz sokaklar arasında. Börekçiler var da, çay yok börekçilerde. Çaysız börek yenir mi? Çay bulunabilecek kahvehane türünden yerlerin hepsi kapalı. Sabahın bu saatinde manavlar açık, kahveler kapalı. Sonunda börek alıyoruz bir Türk börekçiden. Börekçilerin çoğu Türk. Bu mahalle Türklerin yoğun olarak yaşadıkları mahalle olmalı. Bir de cami var çok yakında. Böreklerimizi alıp, börekçinin kırık Türkçesiyle tarif ettiği biraz ilerdeki kahveye gidiyoruz çay bulmaya. Kahve iki otobüsün yolcularından çay isteyenlerle doluyor. Hoşgeldiniz diye karşılayan güleryüzlü çaycı çay yetiştiremiyor. Bu kadar kalabalığa alışıksız değil galiba. İkinci çayları ısmarlamak istiyoruz. "Bir dakika," diyor, "şimdi getiremem." Getirmesine fırsat olmadan da kalkma saati geliyor. Çay parasını ödemeye giden babam takılıp kalıyor, ayaküstü sohbete girişiyorlar iki dönem üst üste milletvekilliği yapmış ve şimdi de kahveci arkadaşına yardım etmekte olan Türk çaycıyla.

İkinci durağımız İskeçe (Xanthi). İskeçe'nin merkezindeki meydanın bir noktasına park ediyor otobüslerimiz. Gümülcine'de çaya doyamadık ya, çay içmek var aklımızda. Bir şeyler içecek yer bulmak kolay, meydan açık hava kahveleriyle dolu. Bir tanesine oturuyoruz. Çay var mı diye soruyoruz, Sefer Beyin çay bulamazsınız dediğini hatırlayarak. Yok ama getirtirim diyor Türkçe tek kelime bilmeyen garson yarı İngilizce yarı el kol hareketleriyle. Sokağın karşısında bir yeri işaret ettiği için yakındaki bir kahveden çay getireceğini düşünüyoruz. Birazdan tepsinin içinde dumanı tüten kupalar geliyor yolun karşısından. Garson çocuk tepsiyi devralıyor, masamıza yaklaşıyor. Kim demiş çay bulunmaz diye. İşte çay, cam bardakta değil de kupadaysa ne olmuş? Kupamın yanındaki çay poşetine bir göz atıyorum. Orman meyveleri yazıyor üzerinde. Tam da o anda, poşeti kupadaki sıcak suyun içine bırakmama suyun rengi kırmızı mor arası bir renk alıyor bütün o orman meyvelerinden,

böğürtlenlerden, yabani çileklerden ya da işte her neyse o kokuyu, tadı veren taklit maddelerden. Tatlımsı mayhoşumsu da bir koku yükseliyor du-manla birlikte. Fena değil bitki çayının tadı ama az ilerde bir masada tek başına oturmuş, aksi yüzlü yaşlı Rum hanımın içtiği Türk kahvesine (ya da Yunan) özeniyorum.

Kalabalık sokaklarıyla, kap kacakları dışarı taşmış züccaciye dükkanlarıyla, hercai menekşeleriyle, büfeleriyle bir Anadolu kentine benziyorsa da İskeçe, pencerelerinin çevresi beyaza boyanmış kırmızı bir bina ya da mobilet süren bir kadın gördüğünüzde Türkiye’de olmadığını anlıyorsunuz. Evet, yalnızca İskeçe’de değil, Gümölcine’de de mobilet süren birçok kadın gördüm.

İskeçe’de İskeçe Türk Birliği adında sosyal, kültürel etkinlikler düzenleyen bir dernek var. 1927’de kurulmuş olan dernek, adında Türk sözcüğü geçtiği için 1980’lerin ortalarında başlatılan hukuksal çabaların sonucunda 2005 yılında kapatılmış. Gerçekçe, Lozan Antlaşmasına göre Yunanistan’da Türk azınlık bulunmadığı. Karara itiraz ederek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine giden Birlik, AİHM

tarafından haklı bulunmuş ve Yunanistan hükümeti aleyhine karar çıkmış. Adında Türk var diye Birliğin kapatılması elbette karşı çıkılacak bir karar. Ama aynı durumun Türkiye’de gerçekleştiğini, bir Rum birliği kurulduğunu düşünelim. Türk hükümetinin de tıpkı Atina gibi davranmayacağını, birliği engellemek için elinden geleni yapmayacağını söyleyebilir miyiz?

Drama’ya vardığımızda gecikmiş bir öğlen yemeğinin vakti. Ördeklerin yüzdüğü, ağaçların dal verdiği suyun kenarındaki güzel lokantada tanıdık yemekler var. Köfte, tavuk ısmarlıyoruz. Hünkar beğendi istiyoruz bir de ama kalmadı cevabını alıyoruz.

Drama’da bir otobüs turu yaptıktan sonra geceyi geçireceğimiz Serez (Serres)’e doğru yola çıkıyoruz.

Serez’in merkezindeki bulvarda çiçek pazarı kurulmuş. Bulvarın dört yanında lokantalar, kahvehaneler. Akşam olurken ortalık cıvılcıvılcı. İşten çıkmış kadınlar erkekler var şık iş giysileri içinde. Kimisi çocuğunu ana okulundan ya da okuldan almış olmalı.

Annesinin babasının elini tutup hoplayarak yürüyor kıvrıkcık saçlı bir oğlan çocuğu. Belki bir yerde oturup yemek yiyecekler. Herkesin yolu çiçek pazarının içinden geçiyor. Rengine kokusuna dayanamıyorsunuz çiçeklerin, bir iki saksı almak istiyorsunuz. Serez'de yaşıyor olsaydım, burda bir evim olsaydı, şu sarı turuncu çiçeklerle dolu saksıyı alıp eve gitseydim... Nasıl olurdu? Sevdiğim her şehirde yaşama arzusundan kurtulmalıyım.

Çiçekçiler epey satış yapıyor. O renkleri görüp de geçip gitmek kolay değil. Birinde küçücük oğlan annesine yardım ediyor. Yıllardır bu işi yapıyor gibi de bir hali var. Sekiz dokuz yaşlarında olmalı. İstenen saksıyı bulup çıkartırken, müşteriye uzatırken, parayı alıp, üstünü verirken görüldüğünden daha büyük bir hali var.

Ebedi yasta ve siyahlar içinde iki Rum hanım kenardaki banka oturmuş bir yandan sohbet ediyor bir yandan çiçekçileri, gelip geçenleri seyrediyorlar. Sonra sarı şortlu dal gibi bir genç kız geliyor yanlarına, el kol hareketleriyle, ateşli ateşli bir şeyler anlatıyor. Kadınlardan birinin torunu olmalı.

Çiçek pazarında epeyce oyalanıp, ılık gecenin tadını çıkarttıktan sonra otele dönüyoruz. Yarın köylere gidilecek.

Sabah kahvaltıdan sonra, Osmanlı döneminden kalma Zincirli Camiini ve şimdi Arkeoloji Müzesi olarak kullanılan Bedesten'i görüyoruz. Daha sonra çıktığımız, Serez'e yukardan bakan tepedeki açık

hava kahvesinde haritalar açılıyor, hangi köylere gidileceğinin planları yapılıyor. Bir kısım, otobüsle yoluna devam ederken, biz küçük bir grup, yanımızda Yunanistan'da arkeoloji okuyan rehberimizle birlikte, tutulan minübüse binip köylerimizi bulmaya yola çıkıyoruz. Kolay değil doğru köyü bulmak. Babamın dedemden babaannemden adını duyduğu, hatırladığı köy adı iki ayrı yerde var harita üstünde. Birbirlerini bulup evlendiklerine göre dedemin köyü babaannemin köyüne yakın olandır mantığından hareket ediyoruz. Köy meydanında yaşlı bir karı koca. Türkçe bilmiyorlar. Rehberimize Yunanca anlattıklarından Türklerin burda olduğu zamanlardan kimsenin kalmadığını, Osmanlı hakimiyeti sırasında yapılan evlerin hepsinin yıkıldığını öğreniyoruz. Caminin yerini gösteriyor yaşlı adam. Yerinde kahvehane var şimdi. Başka bir yaşlı geliyor yanımıza. Dimitra dedenin ailesi 1924'te Adapazarı'ndan göçmüş. İki yıl sonra, 1926'da Dimitra dede dünyaya gelmiş. Birkaç kişi daha yaklaşıyor merakla. Durgun köye bir değişiklik oluyor bizim gelişimiz. Köylülerin hepsi çok candan çok dost...

Onların tarifiyle, aradığımız diğer köyü buluyoruz. Güller içinde sarı boyalı bir evin verandasında iki kadın ve bir erkek kahve içiyorlar. Türkiye’den atalarımızın doğduğu yerleri görmeye geldiğimizi öğrenince yüzleri gülüyor. İçeriden daha genç olanı annesinin Türk olduğunu söylüyor heyecanla. Annesi ölmüş. Türkçeyi doğru dürüst konuşamıyor, sözcükler halinde çıkıyor ağızından Türkçe, cümleler değil. Rehberimizle Yunanca konuşmayı tercih ediyor. İçeri kahve içmeye çağırıyoruz ama daha çok yolumuz var. Yol arkadaşlarımız kendi köylerini bulmak için bekliyorlar minübüste. Bir dahaki sefere deyip isteksizce ayrılıyor. O zaman anlıyorum ikinci, üçüncü defa bu yolculuğa çıkanları.

Köyler çiçekler içinde, çok bakımlı. Evlerin kimisi çok yeni, çimenli bahçelerin ortasında. Kimi köylerde epeyce büyük, malikane gibi evler var. Ama bahçıvan elinden çıkmış gibi bahçesi olan, kocaman güzel bir evin az ötesinde çok eski bir ev görmek de mümkün. Avrupa Birliğine girdikten sonra alınan yardımlarla bütün köylerin gözle görülür şekilde zenginleştiğini öğreniyoruz. Bu arada Almanya’da çalıştıktan sonra emekliliğini geçirmeye köyüne dönüp ev yaptırınların sayısı da az değil. Osmanlı zamanından kalmış olabileceğini tahmin ettiğimiz çok eski, artık içinde kimse yaşamayan, oturulabilir durumda olmayan bir iki ev ise çoğu köyde var.

Öyle sessiz ki ortalık, hele siesta saatinde, öğleden sonra iki, üç sıralarında vardığımız köylerde kimseler yok ortalıkta. Genç çok az zaten. Gençlerin çoğu kasabalara, şehirlere çalışmaya gitmiş. Yalnızca köylerde değil, şehirlere de siesta saatinde el ayak çekiliyor ortadan. Herkes uyumaya, uyumasa da dinlenmeye, okumaya, bulmaca çözmeye ya da ne bileyim, müzik dinlemeye (elbette alçak sesle) köşesine çekiliyor. Saat 5.30, 6 sıralarında yeniden canlanıyor ortalık, uzun bir gece için...

Bu gece Vodina (Edessa)’dayız. Akşam yemeği için bir yer ararken sandviç, makarna, hamburger türünden yiyecekler satan bir lokanta görüp içeri

giriyoruz. Duvardaki menüyü okurken kendi aramızda Türkçe konuştuğumuzu farkeden garson, mutfağa doğru sesleniyor. Doğradığı marullardan başını kaldıran bir genç ellerini önlüğüne silip yaklaşıyor. “Hoşgeldiniz,” diyor Türkçe olarak. Dedesi mübadelede Bafra’dan göçmüş. Bizim dedemiz de Kozana’ya yakın bir köyden diyoruz. Gözlerinin içi gülüyor genç çocuğun. Sağ elini kalbinin üzerine koyuyor. “Kardeş” diyor.

Bugünün planında Karacaova köylerini ziyaret ve daha da önemlisi gece Kuzuşen köyünün özel davetine gitmek var. Bir gün önce, biz minübüs grubuyla ayrıldığımızda, kalan grup Kuzuşen’i ziyaret etmiş. Köylüler, bu köyde doğup, altı yaşındayken ailesiyle Türkiye’ye göç etmiş ve şimdi, doğduğu toprakları 96 yaşında ziyaret etmekte olan Hasan dedenin onuruna, ertesi gece hepimize bir yemek vermek istemişler.

Akşam üzeri Kuzuşen’e vardığımızda önce pek çok çocuk sonra çocukların anneleri tarafından çevriliyoruz. Bu köyde ne çok çocuk var böyle. Daha önce ziyaret ettiğimiz köylerde yalnızca yaşlılar görmüştük, gençlerin çoğunun şehirlere çalışmaya gittiğini öğrenmiştik. Şimdi ise bir dolu güzel gözlü, güzel yüzlü çocukla sarılıyor çevremiz. Çoğu az da olsa İngilizce konuşuyor. Hafta sonlarında İngilizce

okuluna gidiyorlarmış. Adlarını soruyoruz. Anthea, Christos, Demetria, Alexis, Helen. Bir tanesi Debbie diyor adına, arkadaşı atılıyor, “doğruyu söylesene, Debbie değil Despina.” Bu köyün çocukları da “küreselleşme”den kendilerini kurtaramamışlar.

Havada ızgara et ve kızarmış tavuk kokusu. Köyün lokanta/ kahvehanesinin bacasından yükselen duman nerdeyse tüm köyü kaplıyor. Kahvenin içinde ve dışarda önünde masalar birleştirilmiş, beyaz örtüler serilmiş, tabaklar, çatal bıçaklar yerleştirilmiş.

Üç beş kelime Türkçe bilenlerle Türkçe, azıcık İngilizce bilenlerle İngilizce konuşurken, ikisini de bilmeyenlerle bile anlaşmanın yolunu buluyoruz. Birçok kişinin ailesinde mübadelede Türkiye’den göç etmiş birileri var ve bu buluşma, onları da bizim kadar heyecanlandırıyor. Kökenini aramak, bilmek pek çok kişi için bir gereksinim, kimlik arayışının bir parçası. Avustralya’dan tanıdığım ve bu konuda herhangi bir istek ya da çaba göstermeyen birkaç kişiyi düşünüyorum. Annesi Avustralyalı, babası Yunanlı olan; annesi Avustralyalı babası Çekoslovak olan; babası Ukraynalı, annesi Taylandlı olan kişiler tanıyorum. Bir gün gelecek onlar da bu arayışa girecekler mi acaba?

Izgara tavuk, kuzu, köfte, pilav, börek, patlıcan salatası, Yunan salatası, cacık... Hepsi harika. Kahvenin sahibi karı koca ile dört kızları ve kızların arkadaşları hep birlikte çalışıyorlar mutfakta. Yemeklerin üzerine krem karamel ve yoğurt tatlısı geliyor. Bir otobüs dolusu kişiye yemek vermek kolay iş değil. Defalarca teşekkür ediyoruz ev sahiplerimize. Bu arada köy halkı yavaş yavaş kahveye geliyor, boş masalar sandalyeler doluyor. İlave sandalyeler getiriliyor evlerden. Yemek bitince müzik başlıyor. Oyun havaları... Orta yaşı çoktan geçmiş bir Rum hanım kalkıp oynamaya başlıyor önce. Onu gören bir başkası...

Bizim otobüsün hanımlarından bazıları ve bir iki de erkek katılıyor. Köy halkından oturacak yer bulamayanlar kenarda bir yer bulup ayakta izliyorlar bu cümbüşü. Kahvenin yakınındaki evlerde oturanların kimisi bahçe kapısının önüne attığı bir sandalyeden seyrediyor. Çocukluğumda, yazlık sinemanın hemen yanındaki evlerde, loca gibi balkonundan film izleyenler geliyor aklıma, çok özendiğim... Biraz önce servis yapan kızlar işlerini bitirdiler, ortada oynayanlara katılıyorlar. Hala içerde bir şeyler yapmakta olan anne çağrılıyor, o da önünde önlüğüyle göbek atmaya başlıyor. Türk oyun havalarına Yunan rebetikası karışıyor. Herkes çok mutlu görünüyor. Köyün muhtarı, daha sonra da papazı geliyor aramıza. Teşekkürlerimizin ifadesi olarak köye armağan etmek üzere aldığımız ikonayı ve tatlıyı veriyoruz. Muhtar Türkçe biliyor. Konuşma yapıyor, duydukları sevinci dile getiriyor Türkçe olarak.

Gecenin sonu yaklaşıyor. Ertesi gün erkenden yola çıkıp, önce Selanik’e uğrayıp, Atatürk’ün doğduğu evi ziyaret ettikten sonra Kavala (Kabala) üzerinden İstanbul’a döneceğiz.

Hoşçakalın demeden önce birkaç kişiyle email adresi alışverişi yapıyoruz. Ataları Bursa’dan göç etmiş olan Asimena Türkiye’ye gelmeyi, Bursa’yı görmeyi çok istediğini, gelmeden önce mutlaka bize haber vereceğini söylüyor. “Evet,” diyoruz, “sakın haber vermemezlik etme, çok üzülürüz.” Herkes birbiriyle sarmaş dolaş oluyor ayrılırken. Ne biz gitmek istiyoruz... Ne onlar bırakmak...

Kötü anılar unutulabilecek mi?

Bilim insanları hafızadan kötü anıları silecek bir yöntem bulduklarını açıkladılar. Amerika Birleşik Devletleri'nde bilim adamları kötü anıları silecek bir yöntem bulduklarını açıkladılar. Georgia Tıp Fakültesi'nde farelerle yapılan deneylerde, beyinlerine zarar verilmeden farelerin hafızaları silindi.

Neuron adlı tıp dergisinde yer alan makaleye göre, beyindeki özel bir proteinde etkili olan teknik, ileride travma yaşayan kişilerin tedavisinde kullanılabilir. Bilim adamları, beyindeki belli bir protein kullanılarak uygulanan yöntemin, günün birinde, insanların başlarından geçen travmaları unutmalarına yardımcı olabileceğini belirtiyorlar.

Bununla birlikte Georgia Tıp Fakültesi'ndeki araştırmacıların başkanı böyle bir olasılığın henüz yıllar hatta onyıllar ötede olduğunu kaydetti. Acı olanlar da dahil, anılar, insanın öğrenme sürecinde önemli rol oynuyor. Ancak bazı kişiler için travmatik olayların hatırlanması, hayatlarında son derece büyük hasarlar yaratabiliyor.

Araştırmayı yürüten bilim adamları, belli anıları hızla silebilen bir moleküler mekanizma oluşturduklarını kaydettiler. Fareler üzerinde yapılan bu çalışmada, belli türde bir proteinin, anıların oluşturulmasında önemli rol oynadığı saptandı.

SAVAŞTAN DÖNEN ASKERLDE KULLANILABİLİR

Farelere, belli bir acı olay hatırlatılırken, aynı zamanda aşırı düzeyde protein salgılamaları sağlandı ve böylece sözkonusu acı anının tamamen silindi gözlemlendi.

Bilim adamları, uzun erimde insanlarda da travmatik ve ürkütücü anıları silebilecek bir ilaç geliştirilebileceğini söylüyorlar.

Georgia Beyin ve Davranış Keşfi Enstitüsü'nden Dr. Joe Tsien, ilerki yıllarda geliştirilebilecek teknikle, savaştan dönen askerlerin travmatik anıları unutmalarına yardımcı olunabileceğini söyledi.

Nedir bu Küresel Isınma?

İnsanlar tarafından atmosfere salınan gazların sera etkisi yaratması sonucunda dünya yüzeyinde sıcaklığın artmasına küresel ısınma deniyor. Daha ayrıntılı açıklamak gerekirse dünyanın yüzeyi güneş ışınları tarafından ısıtılıyor.

Dünya bu ışınları tekrar atmosfere yansıtıyor ama bazı ışınlar su buharı, karbondioksit ve metan gazının dünyanın üzerinde oluşturduğu doğal bir örtü tarafından tutuluyor.

Bu da yeryüzünün yeterince sıcak kalmasını sağlıyor. Ama son dönemlerde fosil yakıtların yakılması, ormansızlaşma, hızlı nüfus artışı ve toplumlardaki tüketim eğiliminin artması gibi nedenlerle karbondioksit, metan ve diazot monoksit gazların atmosferdeki yığılması artış gösterdi. Bilimadamlarına göre işte bu artış küresel ısınmaya neden oluyor. 1860'tan günümüze kadar tutulan kayıtlar, ortalama küresel sıcaklığın 0.5 ila 0.8 derece kadar arttığını gösteriyor.

Bilimadamları son 50 yıldaki sıcaklık artışının insan hayatı üzerinde farkedilebilir etkileri olduğu görüşünde.

Üstelik artık geri dönüşü olmayan bir noktaya yaklaşıyor.

Hiçbir önlem alınmazsa bu yüzyıl sonunda küresel sıcaklığın ortalama 2 derece artacağı tahmin

ediliyor.

2007'nin de dünya genelinde kayıtların tutulmaya başladığı son 150 yıllık dönem içinde en sıcak yıl olabileceği öngörüsü var.

Peki bu sıcaklık artışı yani küresel ısınma nelere yol açıyor, hayatımızı nasıl etkiliyor?

Dünya iklim sisteminde değişikliklere neden olan küresel ısınmanın etkileri en yüksek zirvelerden, okyanus derinliklerine, ekvatorlardan kutuplara kadar dünyanın her yerinde hissediliyor.

Kutuplardaki buzullar eriyor, deniz suyu seviyesi yükseliyor ve kıyı kesimlerde toprak kayıpları artıyor. Örneğin 1960'ların sonlarından bu yana Kuzey Yarıküre'de kar örtüsünde yüzde 10'luk bir azalma oldu. 20'inci yüzyıl boyunca deniz seviyelerinde de 10-25 cm arasında bir artış olduğu saptandı.

Küresel ısınmaya bağlı olarak dünyanın bazı bölgelerinde kasırgalar, seller ve taşkınların şiddeti ve sıklığı artarken bazı bölgelerde uzun süreli, şiddetli

kuraklıklar ve çölleşme etkili oluyor.

Kışın sıcaklıklar artıyor, ilk bahar erken geliyor, sonbahar gecikiyor, hayvanların göç dönemleri değişiyor. Yani iklimler değişiyor.

İşte bu değişikliklere dayanamayan bitki ve hayvan türleri de ya azalıyor ya da tamamen yok oluyor.

Küresel ısınma insan sağlığını da doğrudan etkiliyor

Bilimadamları, iklim değişikliklerinin kalp, solunum yolu, bulaşıcı, alerjik ve bazı diğer hastalıkları tetikleyebileceği görüşünde.

Biz neler yapabiliriz ? sorusunun cevabı, Neler yapabiliriz ? başlıklı içeriğimizde. Ayrıca Yapmamız Gerekenler başlığına da bakabilirsiniz.

Küresel Isınmanın Nedenleri:

Hava koşullarının uzun bir zaman kesiti içinde ortalama durumu iklim olarak tanımlanır. Dünya son bir milyar yıl içinde yaklaşık ikiyüzelli milyon yıl süren sıcak dönemler ve bunların ardından gelen dört büyük soğuk dönem geçirmiştir. Dünya yaklaşık elli milyon yıl önce soğuk bir döneme daha girmiş, bu dönemde yüzbin yılda bir on bin yıl süreyle görülen sıcak dönemlerin haricinde soğuma eğilimi göstermiştir. Şu an bu sıcak dönem-

lerden biri yaşanmaktadır. Dört bin yıl önce başlayan sıcaklık düşüşleri sonucunda Dünya'nın soğuma eğiliminin artması beklenmekteydi fakat bu artış son yüzelli yıldır gerçekleşmemiştir.

Güneş gibi doğal etkenlerle büyüyen bu artışın nedeni, özellikle son dönemlerde, büyük ölçüde insan kaynaklı olan sera etkisiyle oluşan küresel ısınmadır.

Küresel ısınmanın sebepleri:

Doğal Nedenler :

Güneşin Etkisi:

ESA bilim adamlarından Paal Brekke; iklim bilimcilerinin uzun süredir Güneş beneklerinin 11 yıllık döngüsel hareketini ve Güneş'in yüzyıllık süreçler içinde parlaklık değişimini incelediklerini belirtmiştir. Bunun sonucunda Güneş'in manyetik alanı ve protonlar ile elektronlar biçiminde ortaya çıkan güneş rüzgarının, Güneş sisteminde kozmik ışımalara karşı bir kalkan görevinde olduğu açıklanmaktadır. Güneş'in değişken aktivitesiyle yayıflayabilen bu kalkan, kozmik ışınları geçirmektedir. Kozmik ışınların fazla olması bulutlanmayı arttırmakta, Güneş'ten gelen radyasyon oranını değiştirerek küresel sıcaklık artışına neden olmaktadır.

Güneş'ten gelen ultraviyole ışınım aynı zamanda

kimyasal reaksiyonların olduğu (ve dolayısıyla atmosferin tamamını etkileyen) ozon tabakası üzerinde değişikliğe yol açacaktır.

Dünya'nın Presizyon Hareketi:

1930 yılında Sırp bilim adamı Milutin MILANKOVIÇ Dünya'nın Güneş çevresindeki yörüngesinin her doksanbeş bin yılda biraz daha basıklaştığını göstermiştir. Bunun dışında her kırkbir bin yılda Dünya'nın ekseninde doğrusal bir kayma ve her yirmi üç bin yılda dairesel bir sapma bulunduğunu belirtmiştir. Günümüz bilim adamlarının bir çoğu Dünya'nın bu hareketlerinden dolayı zaman zaman soğuk dönemler yaşadığını ve bu soğuk dönemler içindeyse yüz bin yıllık periyotlarda on bin yıl süreyle sıcak dönemler geçirdiğini bildirmektedir. Bu da Dünya'nın doğal ısınmasının bir nedenini oluşturmaktadır.

El Nino'nun Etkisi:

"Güney salınımı sıcak olayı" olarak tanımlanabilecek El Niño hareketi, 1990-1998 yıllarında tropikal doğu Pasifik Okyanusu'nda deniz yüzeyi sıcaklıklarının normalden 2-5° daha yüksek olmasına neden olmuştur. Özellikle 1997 ve 1998

yıllarındaki rekor düzeyde yüzey sıcaklıklarının oluşmasında, 1997-1998 kuvvetli El Niño olaylarının etkisinin önemli olduğu kabul edilmektedir. 1998'deki çok kuvvetli El Niño bu yılın küresel rekor ısınmasına katkıda bulunan ana etmen olarak değerlendirilebilir.

Yapay nedenler :

Fosil Yakıtlar:

Kömür, petrol ve doğalgaz dünyanın bugünkü enerji ihtiyacının yaklaşık u'lik bölümünü sağlamaktadır. Yapılarında karbon ve hidrojen elementlerini bulunduran bu fosil yakıtlar, uzun süreçler içerisinde oluşmakta fakat çok çabuk tüketilmektedir. Dünyanın belirli bölgelerinde toplanmış bu yakıtların günümüz teknolojisiyle $\frac{3}{4}$ 'ünün yarısının çıkarılması imkansız; diğer yarısının ise çıkarılması teknik olarak çok pahalıdır. Bu da fosil yakıtları yenilenemeyen ve sınırlı yakıtlar sınıfına sokmaktadır.

Sera gazları:

Sera Gazları Oluşumu:

Güneş'ten gelen ışınların bir bölümü ozon tabakası

ve atmosferdeki gazlar tarafından soğurur. Bir kısmı litosferden, bir kısmı ise bulutlardan geriye yansır. Yeryüzüne ulaşan ışınlar geriye dönerken atmosferdeki su buharı ve diğer gazlar tarafından tutularak Dünya'yı ısıtmakta olduğundan yüzey ve troposfer, olması gerekenden daha sıcak olur. Bu olay, Güneş ışınlarıyla ısınan ama içindeki ısıyı dışarıya bırakmayan seraları andırır; bu nedenle de doğal sera etkisi olarak adlandırılır

Sera etkisinin Önemi:

Sera etkisi doğal olarak oluşmakta ve iklim üzerinde önemli rol oynamaktadır. Endüstri devrimi ile birlikte, özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra, insan aktivitesi sera gazlarının miktarını her geçen yıl arttırarak yüksek oranlara ulaştırmıştır.

Bu etkinin yokluğunda Dünya'nın ortalama sıcaklığının -18°C olacağı belirtilmektedir. Ancak yaşamsal etkisi olan sera gazlarının miktarının normalin üzerine çıkması ve bu artışın sürmesi de Dünya'nın iklimsel dengelerinin bozulmasına neden olmaktadır.

Bu doğal etkiyi arttıran karbondioksit, metan, su buharı, azotoksit ve kloroflorokarbonlar sera gazları olarak adlandırılmaktadır. Ozon tabakasının incilmesi de başka bir etkidir.

Sera Gazları : Karbondioksit (CO₂):

Dünya'nın ısınmasında önemli bir rolü olan CO₂, Güneş ışınlarının yeryüzüne ulaşması sırasında bu ışınlar karşı geçirdir. Böylece yeryüzüne çarpıp yansydıklarında onları soğurur.

CO₂'in atmosferdeki kosastrasyonu 18. ve 19. yüzyıllarda 280-290 ppm arasında iken fosil yakıtların kullanılması sonucunda günümüzde yaklaşık 350 ppm'e kadar çıkmıştır. Yapılan ölçümlere göre atmosferdeki CO₂ miktarı 1958'den itibaren %9 artmış ve günümüzdeki artış miktarı yıllık 1 ppm olarak hesaplanmıştır.

Dünyada enerji kullanımı sürekli arttığından, kullanılmakta olan teknoloji kısa dönemde değişebilir, karbondioksit artışının durdurulması olası görülmemektedir.

Sera Gazları: Metan (CH₄):

Oranı binlerce yıldan beri değişmemiş olan metan gazı, son birkaç yüzyılda iki katına çıkmış ve 1950'den beri de her yıl %1 artmıştır. Yapılan son ölçümlerde ise metan seviyesinin 1,7 ppm'e vardığı görülmüştür. Bu değişiklik CO₂ seviyesindeki artışa göre az olsa da, metanın CO₂'den 21 kat daha kalıcı olması nedeniyle en az CO₂ kadar dünyamızı etkilemektedir.

Amerika ve birçok batı ülkesinde çöplüklerin büyük yer kaplaması sorun yaratmaktadır. Organik çöplerden pek çoğu ayrışarak büyük miktarda metan salgılamakta, bu gaz da özellikle iyi havalandırması olmayan ve kontrol altında tutulmayan eski çöplüklerde patlamalara ve içten yanmalara neden olmaktadır. Daha da önemlisi atmosfere salınan metan oranı artmakta ve bunun sonucu olarak da sera etkisi tehlikeli boyutlara varmaktadır.

Sera Gazları: Azotoksit ve Su Buharı:

Azot ve oksijen 250°C sıcaklıkta kimyasal reaksiyona giren azotoksitleri meydana getirir. Azotoksit, tarımsal ve endüstriyel etkinlikler ve katı atıklar ile fosil yakıtların yanması sırasında oluşur. Arabaların egzosundan da çıkmakta olan bu gaz, çevre kirlenmesine neden olmaktadır.

Sera etkisine yol açan gazlardan en önemlilerinden biri de su buharıdır. Fakat troposferdeki yoğunluğunda etkili olan insan kaynakları değil

iklim sistemidir. Küresel ısınmayla artan su buharı iklim değişimlerine yol açacaktır.

Sera Gazları: Kloroflorokarbonlar (CFCs):

CFC'ler klorin, flüorin, karbon ve çoğunlukla da hidrojenin karışımından oluşur. Bu gazların çoğunluğu 1950'lerin ürünü olup günümüzde buzdolaplarında, klimalarda, spreylerde, yangın söndürücülerde ve plastik üretiminde kullanılmaktadır. Bilimadamları bu gazların ozonu yok ederek önemli iklim ve hava değişikliklerine neden olduklarını kanıtlamışlardır. Bu gazlar; DDT, Dioksin, Cıva, Kurşun, Vinilklorid, PCB'ler, Kükürtdioksit, Sodyumnitrat ve Polimerler'dir.

Sera Gazları: Kloroflorokarbonlar (CFCs):

1- DDT: 1940-1950 yılları arasında dünya çapında tarım alanlarındaki böcekleri zehirlemek için kullanılmıştır. Kimyasal adı 'diklorodifeniltrikloroetan'dır. Klorin içeren bu gazın insan dahil diğer canlılar için de öldürücü olduğu fark edildikten sonra üretimden kaldırılmıştır.

2- Dioksin: 100'ün üstünde çeşidi vardır. Bitkilerin ve böceklerin tahribatı için kullanılır. Çoğu çeşidi çok tehlikelidir; kansere ve daha birçok hastalığa neden olmaktadır.

3- Cıva: Cıvanın en önemli özelliği diğer elementler gibi çözünmemesidir. 1950-1960 yılları arasında etkisini önemli ölçüde göstermiş, Japonya'da birkaç yüz balığın ölümüne neden olmuştur. Bir ara kozmetik ürünlerinde kullanılmışsa da daha sonra son derece zehirli olduğu anlaşılıp vazgeçilmiştir.

4- Kurşun: Günümüzde kalemlerin içinde grafit olarak kullanılmaktadır. Vücudun içine girdiği takdirde çok zehirleyicidir; sinir sistemini çökertip beyne hasar verir.

5- Vinilklorid: PVC yani 'polyvinyl chloride' elde etmek için kullanılan bir gaz karışımıdır. Solunduğunda toksik etkilidir.

6- PCB'ler: PCB, İngilizce bir terim olan 'polychlorinated biphenyls' ten gelmektedir. Bu endüstriyel kimyasal toksik ilk olarak 1929'da kullanılmaya başlanmış ve 100'ün üstünde çeşidi olduğu tespit edilmiştir. Bunlar büyük santrallerdeki elektrik transformatörlerinin yalıtımında, birçok elektrikli ev aletlerinde aynı zamanda boya ve yapıştırıcıların esneklik kazanmasında kullanılmaktadır. Bunun yanında kansere yol açtığı bilinmektedir.

7- Sodyumnitrat: Füme edilmiş balık, et ve diğer bazı yiyecekleri korumak için kullanılan bir çeşit tuzdur. Vücuda girdiğinde kansere yol açtığı bilinmektedir.

8- Kükürtdioksit (SO₂): Bu gaz sülfürün, yağın, çeşitli doğal gazların ve kömürle petrol gibi fosil yakıtların yanması sonucu açığa çıkar. Kükürtdioksit ve azotoksidin birbiriyle reaksiyonu sonucunda asit yağmurlarını oluşturan sülfürik asit (H₂SO₄) oluşur.

9- Polimerler: Doğal ve sentetik çeşitleri bulunmaktadır. Doğal olanları protein ve nişasta içerirler. Sentetik olanlarıysa plastik ürünlerinde ve el yapımı kumaşlarda bulunup naylon, teflon, polyester, spandeks, stirofoam gibi adlar alırlar.

Sera Gazları: Ozon: Ozon tabakasının incelmesi

"Küresel Isınma"yı dolaylı yoldan arttırmaktadır. USNAS'ın 1979'da yayınladığı raporda, ozon tabakasında %5 - arasında bir azalma olduğu gözlemlendiği öne sürülmüştür.

Oysa bundan bir yıl önce Kasım 1978'de uzaya fırlatılan Nimbus-7 uydusundan alınan verilere göre toplam atmosferik ozon seviyesi 1979-1991 yılları arasında orta enlemlerde %3-%5, yukarı enlemlerde %6 ila %8 arasında azalmıştır (Gleason 1993). 1992 yılında Antartika'daki Ozon seviyesi ise 1979'daki seviyenin P'sine inmiştir. 1950 ve 60'lı yıllardaki ozon kalınlığı da 1990'lı yıllardan sonra 1/3'üne kadar inmiştir. "The National Research Council"ın 1982 Mart raporuna göre CFC salınımı bu şekilde devam ederse 21. yy'nin sonunda stratosferdeki ozon miktarı %5 ile arasında bir değerde azalacaktır.

Sera Gazlarının Bilinen ve Olası Etkileri:

Dünyanın sıcaklığı sanayi devriminden bu yana 0,45°C artmıştır. Bunun esas nedeni fosil yakıtların yanması sonucu açığa çıkan CO2 ve diğer sera gazlarıdır. Artan nüfus ve büyüyen ekonominin enerji gereksinimleri de fazlaşmaktadır. Bu gereksinimin karşılanması ise fosil yakıt tüketiminin artmasına ve atmosferdeki CO2 miktarının büyük ölçüde çoğalmasına neden olmaktadır. Sıcaklık artışının olası etkileri teoriler biçiminde incelenmektedir.

Şehirlerin Isı Adası Etkisi: Güneşli ve sıcak günlerde, yoğun nüfuslu ve yüksek binaların sıklıkla görüldüğü kentsel bölgelerin çevrelerine göre daha sıcak olmaları, şehirlerin ısı adası etkisini oluşturur. Bu asfaltlanmış alanlar, bitki topluluklarının köreltilmiş olduğu bölgeler ve siyah yüzeyler "ısı adası etkisi"nin başlıca nedenleridir.

Kentleşmiş alanlarda hava dolaşımının yapılaşmanın artışıyla engellenmesi ve doğal iklim ortamının bozulması yerel bir ısınmaya yol açar. Bu tür yerel ısınmalar da küresel ısınmayı arttırıcı etkidedir.

Şehir planlamasında ve bina yapımında güneş ile yapı arasındaki ilişkinin iyi ayarlanması ısı adası

etkisini engelleyecektir.

Örnek Şehirler: Detroit (USA), Los Angeles (USA), Hong Kong (ÇİN)...

Smog: Havaya salınan fazla miktardaki gazlar, atmosferdeki havayı yoğunlaştırır, gaz tabakasını kalınlaştırır. Bu yüzden gelen güneş ışınları daha fazla emilir, daha az yansıtılır ve yapay bir sera etkisi oluşur. Gazlar, özellikle büyük şehirlerde, Hava Yoğunluğu (Smog) oluşturarak etkili olmaktadır.

Smog oluşumunun bulunduğu yerleşim yerlerinde yaşayan insanlarda - Akciğer ağrıları - Hırıltı - Öksürük - Baş ağrısı - Akciğer iltihapları görülür.

Sera Gazlarının Bilinen ve Olası Etkileri: Kuraklık ve seller: Sera etkisi çeşitli iklim değişikliklerine yol açacaktır. Önlem alınmadığı takdirde bazı doğa olaylarının olumsuz etkileri çok büyük boyutlara ulaşacaktır.

Güç üretiminde azalma: Elektrik güç santrallerinin tamamı suya ihtiyaç duymaktadır. Sıcak geçen yıllarda elektrik istemi artacak fakat su miktarının azalmasından dolayı elektrik üretimi düşecektir. Bu da devlet ve halklara ekonomik sıkıntılar yaşatacak, çeşitli sorunlara neden olacaktır.

Nehir ulaşımında problemler: Sıcaklık artışına bağlı olarak nehir sularının alçalması, su yolu ticaretine engel oluşturup ulaşım giderlerini arttırmaktadır.

Kaynak: kuresel-isinma.org

Zenginlikler ve farklılıklar...

Mustafa Alagöz

Düşünce ve buna bağlı olarak oluşturulan tavırlar birbirlerine ne kadar uzak ve aykırı olursa olsun eğer özgürleştirici açınımlara yönelik ise buradan doğan fikirler insanlığın evrensel tinine bir katkı, eylemler ise tarihsel bir olay niteliği taşırlar.

Bilinç çelişkide kalamaz; o doğası gereği farklı ve karşıt gibi görülen belirlenimleri tümele getirmek, kavramına vardırma ister, kendi tutarlılığını buluncaya kadar kuşkudan kurtulamaz. Bu durumda inançlara, alışkanlıklara, geleneklere sığınmak zorunda kalır. Gerçek kendinde nasılsa öyledir, o masumdur, herkese karşı eşit uzaklıkta durur ve biz insanlara hep çağrıda bulunur; bizler tarafından bilinmek için...

İnsan insan olarak belirli donanımlarla doğar ve bu donanımlarını işleterek kendini gerçekleştirir, vareder; sonuç olarak kendini yaratır. İnsan dışındaki tüm varoluşlar kendileriyle özdeş ve tamdır. Sadece insan bu özdeşlikten yoksundur. Onun için insan bir yok varlıktır. Donanımıyla var, bu donanımı ile ne yapacağı kendi iradesine bağlı olduğu için yoktur. Yani bu donanımla yaptıklarıyla kendini varlıcaacaktır anlamında. "İnsan geleceğe atılmış bir varlıktır" önermesi de bunu anlatır.

Düşünce arayışlardan uzak duramaz, başka bir ifadeyle düşüncenin akışı durdurulamaz; çapı ve düzeyi ne olursa olsun o kuşklarını aşmış, olup-biteni kendine katmak, gerçeğin sırlarına ermek ister.

Her insanın düşünsel çabası farklı kaynaktan ha-

rekette farklı hedefe yönelebilir. Her yönelimin kendine özgü ilişkileri, aşamaları ve süreci vardır. İşte bu farklı kaynaktan hareket ve farklı amaçlar, özneler arası dinamik ilişkilerin temelini oluşturur.

Olgular insanların öznelliklerinden bağımsız olarak kendi süreçlerini izler, deyim yerindeyse kendi hayatlarını yaşarlar. Düşünce, nesnesiyle sınırlıdır fakat aynı zamanda ona aşkındır da; çünkü nesneyi yasasıyla kavrar ve bu yasallıkla ele aldığı nesnenin ötesine geçer. Düşüncenin kendisi bizzat varlıktır ve sonsuzdur, varoluşlar ise sonlu varlıklardır. Varlığın yasaları varoluşlarda somutlanır, gerçeklik kazanır, başka bir deyişle olgu haline gelirler. Bunun için düşüncenin kendi yasallığı, ki bu mantığın alanıdır, varoluşların yasallığı ile özde aynıdır. Kuvvet, ilke, yeti kavramları aslında birdir; bu kavram doğada kuvvet, düşüncede ilke, insanda ise yeti olarak vardır. Bu aynılık düşüncenin her şeyi bilebilmesinin olanağını oluşturur. "Yöntem... Kavramın kendisinin hareketidir. ... dışsal bir şey olarak, akıldan uzak, akıldan bağımsız olarak kendisini sunması bakımından hiç bir nesne, yönleme karşı direnemez." (Hegel)

Niyet tüm insani ilişkilerin atmosferini temiz tuta-

bildiği gibi kirletebilir de. İnsan kendisini gerçekleştirirken ve duruş belirlerken bunu niyetlerinde ve kararlarında ortaya koyar. Niyet oluşturma ve karar verme insanın tanrısallık noktasıdır; çünkü bunu oluşturmakta mutlak anlamda sorumluluk kendilerine aittir ve bunu sadece kendileri kendileri için belirleyebilirler; kimse kimsenin yerine ne niyet oluşturabilir, ne de karar verebilir, eğer bu oluyorsa o kişi var değildir, herhangi bir araç gibi kullanılan bir olanaktır sadece. Düşünsel arayışlarda iletişim, paylaşım, karşılıklı etkileşim için iyi niyet gerekli bir koşuldur; burada iyi niyet derken kişisel kaprislerle değil, gerçeğin ele geçirilmesi amacına bağlı kalarak davranmayı kast ediyoruz.

Akıl doyunluk arar, çelişkide kaldıkça huzuru bulamaz, bundan dolayı kendini dengede tutmak, güven içinde bulmak ister. Bu durumda ya karşılaştığı sorunları kendini tatmin edecek düzeye kadar çözümleyip emin olacak, ya da inanca sarılacaktır. İnanç, sorgulamayı işletmeyip bir kabule sığınmak olduğu, kendi içine kapalı ve kolay

bir “güvenlik” sağladığı için akıl bunu çabucak seçebilir. İnanca dayalı düşünsel çaba üretkenlik değil, donuk ilkeler üretir. Olayların ve süreçlerin içerdiği yasallığı bulmak yerine inancın önceden belirlediği ilkelerin onaylanması yoluna gider. Düşüncede böyle akan süreç sosyal yaşamda dayatmacı, yasakçı, hoşgörüsüz ve zorbaca yöntemler uygulama biçiminde kendini gösterir. İnançına aykırı olan her şeyi güvenliği için bir tehdit gören akıl, giderek en acımasız kaba kuvvete başvurmaktan çekinmez. Fakat inanç aynı zamanda zorunluluktur, inançsız yaşanamaz; çünkü inanç aklın güvenlik evi, denge halidir. İnançla da olmuyor, inançsızda. O halde ne yapmak gerekir? Basit; inançtan inanca geçebilme yetkinliği ile. Eğer inanç bilmeye bağlı olarak oluşturuluyorsa bunu yapmak kolaylaşır. Bilmeye beslenen inanç tutarlıdır ve akli doyurur, sağlam temellere oturan inanç ise kendini besleyen “bilmeye” kudret katar. Ancak inanç bilmeye –bilime- tercih edilirse kör inanca dönüşür. Onun için İbni Arabi “hiçbir itikadla itikadlanmayız, itikadsiz kalmayız” der. Aynı durumu Nietzsche şöyle dile getirir: “İnancınızı terk

etme cesareti gösterin.” Cehalet bilgisizlik değil, bilgiye direnmektir. Bunu yapmak söylendiği kadar kolay olmadığını insan kendi deneyimlerinden görebilir. Fikirlerimize karşı çıkıldığında, eleştirildiğimize ya da yanlışlandığımız zaman içimizde ne tür duyguların köpürüp kabardığına bakmak yeterli olur.

İnancın metodik hali ideolojidir. İdeolojik tutum tüm çabaları belirli ve kutsanmış kurallar çerçevesinde hareket etmeye zorlar. Yenilikleri, gelişme potansiyellerini kendi kutsanmış ilkelerinin onaylanıp yüceltilmesine uygun düşünüş düşmediğine bakarak değerlendirir.

Önyargılar beyni uyuşturan, düşünsel körlüğe yol açan başka bir tehlikedir; somut çıkarlar, kültürel değerler, bilgi yetersizliği, kişisel imaj kaygıları buna yol açabilir. Bağnaz inançtan kaynaklanan kötülüklerin benzerini önyargılar da doğurur. Her iki tutumun ortak yanı farklılığa hoşgörülle bakmamasıdır. Ancak önemli olan farklılığı ortadan kaldırmak değil, onu bütünlüğe entegre edebilmektir. Zor olabilir, sabır isteyebilir, insanın kendinde vazgeçilmez saydığı kimi değerlerini gözden geçirip terk etmesini gerektirebilir; ama hayat böyle serpilip-gelişiyor. İnsanın varlığına uygun düşen özelemler bu yolla gerçekleşebiliyor. Farklılığı yok saymanın sonuçları her dönemde ve her alanda görülebilir. Ürünleri politik alanda baskı, zulüm, saldırganlık; düşünsel alanda bağnazlık, tutuculuk; kişisel alanda değersizleştirme, aşağılama ve sindirme biçiminde ortaya çıkmaktadır. Farklılaşma aslında değişimin gelişimin görünümüdür.

Farklılık bir yana yanlış ve eksik olan bile hakikate dair bir şeyler söyler. Yanlış olanın yanlışlanması gerçeğin o ölçüde bulunmasıdır. Düşünceye ait yanlışlar yine düşünce yoluyla silinebilirler. Toplumsal ve tinsel dünyamızda farklı olanı genel insanlık değerlerine katma anlayışı yaşamı daha hoşgörülü, sevecen kılabilir; zararlı ve anlamsız şeylerden ayıklanmayı sağlayabilir. Farklılık bilinci diri tutar. Bu durum politik, kültürel, düşünsel alanda da geçerlidir.

İnsanların elindeki tüm olanaklar kendi başlarına masumdurlar. Onları yozlaştıran ya da kötüye kullanan insanlardır. Kötü niyet, bencilik, egemen olma isteği, iktidar tutkusu ne kadar ilişkilerin dokusuna işlerse karşılıklı güvensizlik, savunma dürtüsü, kendini saklama kaygısı o kadar artıyor. Böylesi tedirginliklerin yaşandığı ilişkilerde insanlar öncelikle birbirinin açığını ve zayıflıkların görüp öne çıkarmaya yelteniyorlar Sanki başkasının bir kusurunu görüp onu kötüye kullanmak bunu fark edeni yüceltiyormuş gibi. Hiçbir zaman bu “yücelme” yaşanmamıştır, yaşanamaz. Çünkü insan “Kavramının” doğasına uygun değildir. Önemli olan “olguların kendisindeki güdücü etkinin görünmesi”dir. “Eksik ya da zayıf noktaları gören birisi her şeyi fark ettiği ve son sözü söylediği” zannına kapılabilir. Anca bu böbürlenme aynı insanı, “her yerde olumluyu, sahiciyi gözden kaçırmak gibi büyük bir sığığa da” sürükleyebilir. Kusur ve zayıflıkları dillendirme ve böbürlenme sorunları çözüyor. “Bireyler etkinlikleriyle ortak yaşama katılır, özel katkılarıyla onu meydana getirirler.” Akıl yanlışlıklar ve eksiklikler karşısında doğru ve tam olanı bulmak istiyor. Bu önemli bir tutumdur, en az bunun kadar önemli bir başka gerçekte, öteki akıl(lar)da da arayış, heyecan duygusu uyandırabilmek, açılım sunabilmektir.

Bireysel bir yetkinlik egemenliğin değil de iletişimcinin aracı olarak kullanılırsa yaşam zenginleşip güzelleşiyor. Ötekisi karşısında üstünlük taslamak, ayrıcalık elde etmek, Ben’ini şişirmek için kullanılan yetiler, onu taşıyan kimseye de huzur ve sevinç sağlamıyor. Yetkinlik bilişte değil oluşta. Sevgiye dayanan ve özgürlük ereğine yönelmiş etkinlikler insanı var edip geliştiriyor. Özgür ilişki; egemenlikten uzak, yetenekleri ortaya çıkarmaya, ötekinin kendi olmasının yolunu açmaya, bağımsızlığını kabul etmeye dayalı bir yaşamdır. “İçte sevgi-dışta adalet-iradede özgürlük”, bunlardan herhangi birini kaldıran öbürleri de yok olur. Birbirlerine bağlı bu üçlü ilkeyi umursamayabiliriz, ya da fark ekmemiş olabiliriz; ancak o bir özsü gibi yaşamın kılcal damarlarında dolaşır durur.

Amigdala

Sosyal fobinin sorumlusu

Beyindeki amigdala sosyal ilişkiyi kuruyor. Bazı araştırmalar, beynin derinlerinde yerleşmiş ve badem şeklinde bir oluşum olan 'amigdala'nın, 'sosyal fobi'den sorumlu olduğunu ortaya koyuyor. İnsanlar son derece sosyal varlıklardır ama bu her-kese dostça davrandığımız anlamına gelmez.

Başka insanlarla bir ilişki kurmadan önce, ne kadar güvenilir olduklarını değerlendiririz. Yakın zamanda yapılan bir çalışmaya göre, bu davranış, evrimsel olarak diğer insanların duygularını anlamada rol alan beyin bölgemizden kaynaklanmakta.

Beynin derinlerinde yerleşmiş ve badem şeklinde bir oluşum olan amigdala, başka insanların duygularını anlamamızda yardımcı olan bir bölgedir. Araştırmalar özellikle korku duygusunda önemli bir rolü olduğunu göstermektedir ancak bilimciler çeşitli zihinsel durumlarla da ilişkili olduğunu düşünmektedir. Örneğin 2006'da araştırmacılar, sosyal ilişkilerden kaçınma ve başkalarının duygularını anlayamama gibi özellikleri olan otizm hastalığına sahip insanların amigdalalarının, özellikle de lateral nukleus adı verilen bölgesinin normalden daha az sayıda sinir hücresi içerdiğini belirlediler.

Farklı primat türlerinde amigdalanın nasıl bir değişkenlik gösterdiğini belirlemek için, California Üniversitesi'nden antropolog Katerina Semendeferi başkanlığındaki bir araştırma ekibi, 12 maymun ve insanın otopside elde edilen beyin bölgelerini incelediler. Bilimciler, her ne kadar insanların amigdalaları daha büyükse de, beynin bütünüyle karşılaştırıldığında çok küçük bir hacme sahip olduğunu söylemektedirler. Bununla birlikte American Journal of Physical Anthropology dergisinin 2007 Temmuz sayısında yayımlanan sonuçlara göre, insanlarda lateral nukleus amigdalanın büyük bir kısmını oluşturmaktadır ve diğer primat türleri

ile karşılaştırıldığında beynin bütününe kıyasla büyük bir hacme sahiptir.

Amigdalanın alt birimlerinin işlevleri tam olarak bilinmese de lateral nukleus, beynin temporal lob adı verilen ve sosyal davranışlar ve emosyonların belirlenmesinde rol aldığı düşünülen parçası ile doğrudan bağlantı içindedir. Araştırmacılar bu bağlantının amigdalanın diğer parçaları için geçerli olmadığını belirtmektedir.

Araştırma ekibi insan soyunun maymunlardan ayrılmasından itibaren lateral nukleusun daha çok genişlediğini, bunun da geniş topluluklar halinde yaşamının yarattığı "sosyal baskı"dan kaynaklanıyor olabileceğini öne sürmektedir. Semendeferi ve meslektaşları, yalnız yaşayan bir tür olan orangutanların diğer türlere göre amigdala ve lateral nukleus boyutlarının daha küçük olduğunu da vurgulamaktadır.

Emory Üniversitesi'nden antropolog James Rilling, araştırmanın kapsadığı maymun türleri düşünüldüğünde oldukça dikkate değer bir çalışma olduğunu söylemektedir. Fakat daha kesin sonuçlara ulaşabilmek için örnek sayılarının artırılması gerektiğini belirtmektedir. Elde edilen yeni verilerin de araştırma bulgularını desteklemesi halinde Rilling, lateral nukleusun sosyal bilişle ilgili olduğu varsayımının öne sürülebileceğini eklemektedir. Ayrıca insanda lateral nukleusun temporal lobla diğer primat türlerine göre daha fazla bağlantı kurup kurmadığının da, görüntüleme yöntemleri aracılığıyla araştırılmasını önermektedir.

Benim Oyum

Deniz Günal

Ulus'dan cemaat'e, cemaat'den tebaa'ya... Mazi kalbimde bir yaradır... bir hazin maceradır... onu aldılar benden... baskasına yar oldu... eller bahtiyar oldu. Yıllar boyu gidip büyük partilere oy verdik, üç dört yılda bir, bir sandığın başına gidip, seçme ve seçilme hakkımızı kullandık. Buna demokrasi deniyormuş.

En çok parayı döken, en çok gürültü çıkaran, en çok ABD'ye giden, dışardan en çok övgü alan, medyadan en çok kabul gören, bize en parlak sözlerle dinden, vatandan söz eden partilere gidip oy verdik.

Ne oldu?

Daha özgür, daha zengin olduk mu?

Yoksa daha pervasız daha zengin mi oldular?

Yaşama koşullarımız daha güzelleşti mi, ülkemizin kaynaklarını daha hakça paylaşmaya, birbirimizi sevmek için daha çok desteğe mi kavuştuk?

Yoksa, daha arsızca, umursamazsa yalan söylemeye, şimdimizi geleceğimizi satarken geçmişimizi soysuzlaştırmaya mı başladık? Birbirimizi daha büyük öfkeyle sınıflandıralım, daha acımasızca birbirimizden nefret edelim, gözü kapalı onlardan korkalım, sinelim, pısalım, artıklara üşüşen her harekette kaçışan böcekler olalım diye onlara destek üstüne destek mi verdik?

Onlar kim? Biz kimiz?

Bunu hepimizin, biz yetişkinlerin, biz yaşını başını

almış, çok şey görmüş, gördüğünden ne anladığı kuşku kuşakların bir iyice düşünmesi gerekiyor. Sakin, derin, ama tutkuyla!

Onlar da biz de aynı şeyiz aslında!

Değil mi? Onlar da biz de!

Aç gözlü, bencil, korkak, tutucu olan...

Tembel, herşeye alışan, güvenemediği bir cennetten korktuğu için sefil, kokuşmuş bir cehennem neme razı olan...

Kandıran, kandırılan, kandırıldığını bile bile göz ardı eden....

Var olmanın güzelliklerini göremeyen, ne inandığı bir Tanrı'ya içtenlikle şükredebilen, ne de bir Tanrı'ya inanmasa da, var olduğu evrenin olağanüstü işleyişinin heyecanını duyamayan....

Hep yalan söyleyen.... Yalanlara bile bile inanan.... Hep ona söyleneni yapmaya koşullanan.... Hep kendini başkalarına kanıtlamaya çalışan....

Onlar ya da biz....

Yaşlı, zavallı ruhlar.... Bu seçimlerde size Oy'um

yok!

Benim Oy'um gençlere.

Evet, bakışları genç, duruşları, özelemleri, düşleri, umutları genç...

O kadar temiz, dürüst, yalandan dolandan uzaklar ki.... İçinde debelendiğimiz çirkefte ne becerebilirler?

Öyle sevgi dolu, idealist, onurlular ki... Bir düşünün. Daha yirmili yaşlardalar. Bu kadar yalanın dolanın altından nasıl kalkarlar?

Bilmem. Bildiğim tek şey var. Yalan dolana, daha daha daha çok yalan dolan katmayacakları, katabilecekleri.

Bir düşünün!

Onlar yönetse bizi ne olur?

Tüm arı, asi ruhları, dirim dolu çalışkanlıkları, idealizmleri ile onlara bir fırsat versek ne olur?

Çok yanlışlar yapabilirler. Ne de olsa bizim hayatımızı içinden tanımıyorlar daha. Çirkefin ne olduğunu bilmiyorlar.

Onlar için yarattığımız bu çirkeften onları uzak tuttuk. Ki yavaş yavaş alışa alışa, karşı koyamadan bulaşsınlar diye.

Ama bakın onlar bulaşmak istemiyorlar. Ne kadar sevgi dolu, ne kadar masumlar.

Beni onların yönetmesini istiyorum. Benim için onlar kararlar alsın, geleceğimi çizsin, yaşam koşullarının nasıl olması gerektiğine, ne kadar özgür ne kadar varsıl olmam gerektiğine onlar karar versin. Neyi doğru biliyorlarsa onu yapsınlar. Yalnızca, oturup mutlulukla onları izlemek, onlara çay yapmak, başlarını okşamak, yüreğimin derinliklerinden onlara şükran duymak istiyorum.

Becerebilirler mi?

Beceremeseler ne olur?

Her şeyi yanlış yapsalar ne olur ki? Çıkıp bakın,

havası kirli, suyu zehirli, yolları delik deşik, çamur çöp içindeki sokaklarımızda dilenen, fuhuş yapan, ölen çocuklarımıza, emekli maaşlarını alabilmek için sürünen ana babalarımıza, sadaka alabilmek için birbirini ezen sefalete, cehalete bir bakın!

Gençlerimiz... Onlar bundan daha kötüsünü yapabilirler miydi?

Biz ne yaptık bugüne dek.

Gençlerimize hiç değer vermedik. Onları, aydınlık, güzel ruhlu çocuklarımızı, şehvetle yok etmeye çalıştık. Tek suçları özgürlük, eşitlik, güzellik istemek olan çocuklarımızı yok ettik. Astık. Lekeledik. Kovduk.

Ne oldu?

Kim kazandı?

Ne kazandık?

Sandıktan zorbaları yerine daha beterini bulmadan göndermeyi başardık mı?

Ne zaman us'lanacağız? Ne zaman yeter diyeceğiz? Niye böyle köreldi aklımız, yüreğimiz?

Cumhuriyetimizi, özgürlüğümüzün, eşitliğimizin olanaklarını var eden değerlere bile vefa duygumuz yok. Öyle bir çirkefin içindeyiz ki gözümüz bize atılan sadakalarla, başkalarına atılan iftiralar-dan başka bir şey görmüyor. Yalnızca çirkeflik arıyor, çirkeflik konuşuyoruz.

Bizi yalnızca aşağılıyorlar, yalnızca suçluyorlar. Her birimiz bir diğerine ötekileştiriliyoruz. Hoşuna giden var mı, içini istediği gibi doldurabilmek için uydurulmuş kavramlarla nitelenmekten memnun olan var mı? Ulusalcı... liboş.... İslamcı... ikinci cumhuriyetçi... elit... darbeci...

Peki insan nerede? Her biri biricik, tek, harika olan insan nerede?

Hani nerede devrimciler? Nerede özgürlükçü, halkçı, aydın canlar?

Ne oldu bize? Niye böyle paramparça olduk! Ne

yapıyoruz ki, çirkefin içindeyiz, sonu görünmüyor? Küçük boyumuzla daha ne kadar batacağız?

Yeter! Yaşlı, şişkin egoları ile ağır, kafaları yürekleri yalan dolanla, kinle öfkeyle tıka basa dolu kafalar görmek istemiyorum. Ne siyasette ne medyada.

Biz yaşlılar artık arınmanın yollarını aramalıyız. Ağır ve pis işler yapmalıyız örneğin. Hepimiz. Çöpçü, temizlikçi, amele olmalıyız. En ağır en pis işleri, siyasete, paraya, yalana en çok dolananımız yapmalı. Kalanlarımız da gençlerimizin yemeklerini yapar, çamaşırlarını yıkar, ayakkabılarını boyar, çaylarını verir, sırtlarını ovalar. Ve de gözlerinin içine içine bakar ki, içinde debelenip durduğumuz çirkeften bizi çıkarmanın yolunu bulsunlar.

Yeter! Yorgun, güvensiz, korkak, tutucu, sahtekar,

yalancılar....

Yeter! Eskimis, pörsümüs, devasa egoları ile tüm güzellikleri çirkefe bulayanlar..... Bizler bu meydan-
dan gidelim artık. Hayata borcumuzu nasıl öderiz, günahlarımızdan nasıl kurtulabiliriz, sakin, derin ve tutkuyla düşünelim.

Güzel devrimci çocuklar, pırıl pırıl genç ruhlar. Benim oyum size.

Oyum gençlere. İyi ki varsınız. Siz var olduğunuz için hala insana güvenebiliyor, hala memleketimin geleceğine umutla bakabiliyorum.

Siz var olduğunuz için hayatı daha çok seviyorum.

Oyum gençlere. Oyum TKP'ye!

KÜNYE

Adı : A artı yorum dergisi

Editör : Deniz Günal

Sayfa tasarım : Ferruh Dinçkal

İletişim

297 Sydney Rd. Brunswick

Vic. 3056 Australia

Tel : +61 (0) 3 9388 1265

Fax : +61 (0) 3 9387 1262

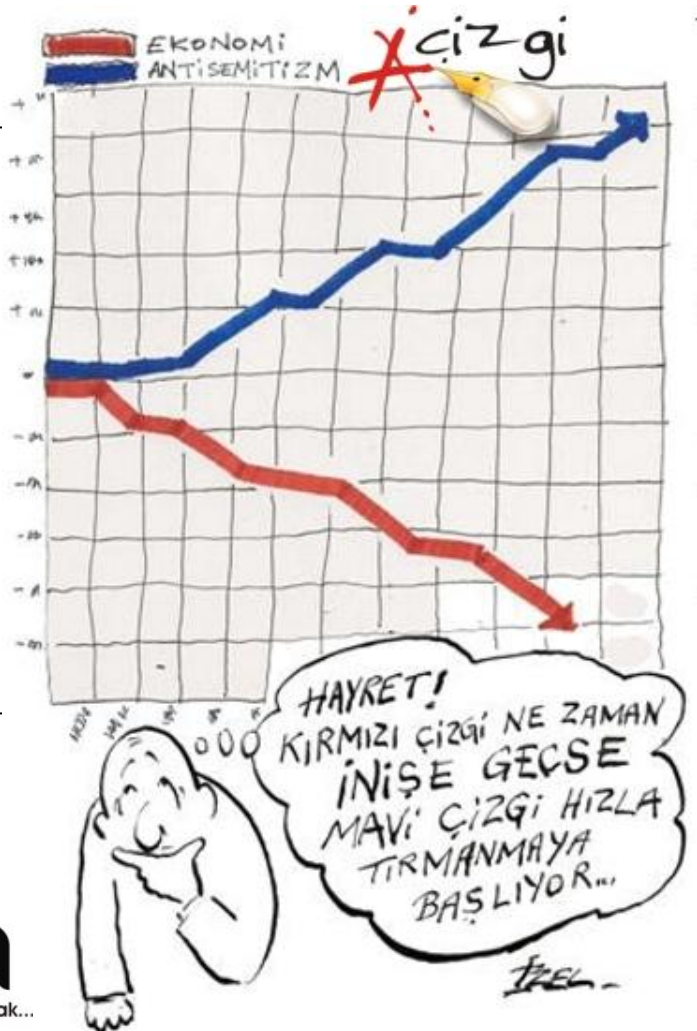
Web sitesi : www.ayorum.com

E-mail : info@ayorum.com

Ön kapak foto : Ferruh Dinçkal

a* yorum dergisi ayorum.com sitesinin

ücretsiz ekidir.

24

Dünyada kim çalışıyor kim yatıyor?

Kim ne kadar çalışıyor? Ne kadar izin yapıyor? Ne kadar vergi veriyor? Kaç yaşında emekli oluyorlar? Dünyamızda bazı ülkelerin kişi başına geliri, gelir vergisi, emeklilik yaşı, haftalık çalışma saati ve yıllık izin günü sayısı...

Almanya

Kişi başına gelir: 34 bin 200 dolar
Gelir vergisi aralığı: yüzde 0 - yüzde 46
Yasal emeklilik yaşı: 65
Haftalık çalışma saati: 35.5
Yıllık izin günü sayısı: 30

Çin

Kişi başına gelir: 6 bin 500 dolar
Gelir vergisi aralığı: yüzde 5- yüzde 45
Yasal emeklilik yaşı: Kadınlar için 50 - Erkekler için 60
Haftalık çalışma saati: 44
Yıllık izin günü sayısı: 21

Kanada

Kişi başına gelir: 38 bin 400
Gelir vergisi aralığı: yüzde 15 - yüzde 29
Yasal emeklilik yaşı: 65
Haftalık çalışma saati: 36.5
Yıllık izin günü sayısı: 19

İngiltere

Kişi başına gelir: 35 bin 400
Gelir vergisi aralığı: yüzde 20- yüzde 40
Yasal emeklilik yaşı: Kadınlar için 55 - Erkekler için 60
Haftalık çalışma saati: 37
Yıllık izin günü sayısı: 36

Yunanistan

Kişi başına gelir: 32 bin 100
Gelir vergisi aralığı: yüzde 27 - yüzde 40
Yasal emeklilik yaşı: 65

Avustralya

Kişi başına gelir: 38 bin 500 dolar
Gelir vergisi aralığı: yüzde 0- yüzde 45
Yasal emeklilik yaşı (Erkek/Kadın): 65/62.5
Haftalık çalışma saati: 36.6
Yıllık izin günü sayısı: 28

ABD

Kişi başına gelir: 46 bin 400 dolar
Gelir vergisi aralığı: yüzde 10 - yüzde 3
Yasal emeklilik yaşı: 65
Haftalık çalışma saati: 33.8
Yıllık izin günü sayısı: 25

Haftalık çalışma saati: 42.4

Yıllık izin günü sayısı: 37

Güney Kore

Kişi başına gelir: 27 bin 700

Gelir vergisi aralığı: yüzde 8 - yüzde 35

Yasal emeklilik yaşı: 60

Haftalık çalışma saati: 46.6

Yıllık izin günü sayısı: 34

Danimarka

Kişi başına gelir: 36 bin 200 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 5.48 - yüzde 26.48

Yasal emeklilik yaşı: 65

Haftalık çalışma saati: 35.2

Yıllık izin günü sayısı: 34

İrlanda

Kişi başına gelir: 42 bin 200 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 20 - yüzde 41

Yasal emeklilik yaşı: 66

Haftalık çalışma saati: 36

Yıllık izin günü sayısı: 29

Singapur

Kişi başına gelir: 50 bin 300

Gelir vergisi aralığı: yüzde 3.5 - yüzde 20

Yasal emeklilik yaşı: 55

Haftalık çalışma saati: 46

Yıllık izin günü sayısı: 25

İspanya

Kişi başına gelir: 33 bin 700 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 15.6 - yüzde 27.1

Yasal emeklilik yaşı: 65

Haftalık çalışma saati: 39.2

Yıllık izin günü sayısı: 36

İzlanda

Kişi başına gelir: 39 bin 800 dolar

Gelir vergisi aralığı: : yüzde 0- yüzde 37.2

Yasal emeklilik yaşı: 67

Haftalık çalışma saati: 41.1

Yıllık izin günü sayısı: 27

Polonya

Kişi başına gelir: 17 bin 800 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 19- yüzde 40

Yasal emeklilik yaşı (Erkek/Kadın): 65/60

Haftalık çalışma saati: 41.1

Yıllık izin günü sayısı: 36

Rusya

Kişi başına gelir: 15 bin 200 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 13 (Vatandaş olmayanlar için yüzde 30)

Yasal emeklilik yaşı (Erkek/Kadın): 60/55

Haftalık çalışma saati: Bilinmiyor

Yıllık izin günü sayısı: 40

Portekiz

Kişi başına gelir: 21 bin 700 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 10.5- yüzde 42

Yasal emeklilik yaşı: 65

Haftalık çalışma saati: 39

Yıllık izin günü sayısı: 35

Japonya

Kişi başına gelir: 32 bin 600 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 5 - yüzde 40

Yasal emeklilik yaşı: 65

Haftalık çalışma saati: Bilinmiyor

Yıllık izin günü sayısı: 36

Brezilya

Kişi başına gelir: 10 bin 200 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 0- yüzde 27.5

Yasal emeklilik yaşı (Erkek/Kadın): 65/60

Haftalık çalışma saati: Bilinmiyor

Yıllık izin günü sayısı: 41

İtalya

Kişi başına gelir: 30 bin 200 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 23 - yüzde 43

Yasal emeklilik yaşı (Erkek/Kadın): 65/60

Haftalık çalışma saati: 38.3

Yıllık izin günü sayısı: 31

Hindistan

Kişi başına gelir: 3 bin 100 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 0- yüzde 30

Yasal emeklilik yaşı: 58

Haftalık çalışma saati: Bilinmiyor

Yıllık izin günü sayısı: 28

Finlandiya

Kişi başına gelir: 34 bin 900 dolar

Gelir vergisi aralığı: yüzde 0- yüzde 31.5

Yasal emeklilik yaşı: 59

Haftalık çalışma saati: 37.6

Yıllık izin günü sayısı: 40

Bilimsel efsaneler!

Çin Seddi uzaydan görünür mü? - Beynimizin sadece yüzde 10'unu mu kullanıyoruz? - Esnemek bulaşıcı mıdır? - Kediler dört ayak üzerine mi düşerler? - Her şeyin olduğu gibi efsanelerin de bilimsel bir açıklaması var...

Su, kuzey yarımkürede ayrı, güney yarımkürede ayrı yönlerde mi döner?

Giderinden girdap oluşturma oluşturma akan suyun, kuzey yarımkürede ayrı yönde, güney yarımkürede ayrı yönde döndüğü sanılır, bu da dünyanın dönüş hızına bağlıdır. Oysa dünyanın dönüş hızı, suyun yönünü etkileyecek kadar hızlı değildir. Lavabonun yapısına göre yan yana duran iki giderden akan suyu bile ters yönlerde döndürebilirsiniz.

İnsan, beyninin sadece yüzde 10'unu mu kullanır?

Bilim adamlarını övmek için gazetelerin uydurduğu bir bilgi olmalı. İnsan uyurken bile beyninin büyük kısmı aktiftir. "İnsanlar, beyinlerinin olası potansiyelinin %10'unu kullanıyorlar" deselerdi belki bu kadar saçma olmazdı, beynimizin gerçek potansiyeli hakkında hiçbir fikrimiz yok. Ancak

insan beyninin her kıvrımı aktif olarak çalışır. İnanmıyorsanız MR'a girin, rengârenk sonuçları kendiniz görün.

Bir gökdelenin tepesinden bırakılan bozuk para, birini öldürebilir mi?

Eğer kötü bir niyetiniz varsa, bozuk para seçmenizi öneririz. Aerodinamiklikle alakası olmayan biçimini ve pütürlü yüzeyini düşünürsek, Petronas Kuleleri'nin tepesinden bile bıraksanız, evinizin penceresinden aşağı bırakmanızdan bir farkı olmaz.

Yetişkinler, yeni beyin hücresi üretirler mi?

Denir ki; 20'li yaşlardan sonra beyin, yeni hücre üretmez, cepten yer, bu yüzden de yaşlandıkça unutkanlaşmışız. Gerçekten de beyin gelişiminin en hızlı olduğu dönem çocukluk, ancak

ondan sonra da beyin hiç durmadan yenilenmeye devam ediyor. Annelerin, çocukları kafalarını bir yerlere çarptığında aptal olacaklar diye endişelenmelerine gerek kalmadı.

Böcekler kafaları kesildikten sonra da yaşayabilir mi?

Evet, böcekler kafaları olmadan, açlıktan ölene kadar yaşayabilir. Ama sadece onlar değil, tavuklar da. Tavukların kafaları olmasa da merkezi sinir sistemleri yaşamalarına izin verir. Açlıktan ölene kadar ortada gezinmeye devam ederler. Kuş beyinli işte.

Tavuk suyuna çorba, soğuk algınlığına iyi gelir mi?

“İyi gelmek”ten kasıt “iyileştirmek”se, o biraz zor. Ama kastedilen şey “kendini iyi hissettirmek”se, o olabilir. Tavuk suyunun, boğaz ağrılarını rahatlattığı biliniyor. Üstelik sıcak. Üstelik lezzetli. Neden olmasın?

Esнемek bulaşıcı mıdır?

Bu konuda hâlâ kesin bilimsel bir veri yok ama şempanzeler bile, birbirlerini esnerken görürse esnemeye başlıyor. Tamamen psikolojik olmakla birlikte, bu satırları okurken bile esnemeye başladığınızı biliyoruz.

Hayvanlar, afetleri önceden sezer mi?

Hayvanların böyle bir yeteneği olduğuna dair hiçbir bilimsel veri yok. En azından bir altıncı hisleri yok. Ancak bizim duymadığımız frekanslardaki sesleri duyuyor olabilirler.

Bir çiklet yutarsanız, 7 yıl boyunca midenizde kalır mı?

Doğal gıdaları sindirmekten daha zorsa da çikletlerin mideniz tarafından böyle özel bir muame-

leye tabi tutulduğu doğru değil. Bu düşüncenin, yapış yapış bir şeyi yutmayalım diye annelerimiz tarafından uydurulduğuna eminiz.

Çin Seddi, uzaydan görülebilen insan yapımı tek yapı mıdır?

Daha atmosferden çıkmadan önce görülebildiği doğru. Ancak o yükseklikte mistik olmak istersek piramitleri, sıradan olmak

istersek havaalanlarını da görebiliriz. Mesela aydan bakarsanız hiçbir şey göremezsiniz.

Aynı yere iki kere yıldırım düşer mi?

Yıldırım, yüksek yerlere düşer, yani etrafta yüksek olan tek bir yer varsa oraya defalarca yıldırım düşebilir. Mesela Empire State binasına yılda ortalama 25 kere yıldırım düşüyor.

Kediler daima dört ayak üzerine mi düşer?

Kediler gerçekten de çoğunlukla nazikçe yere inerler. Ancak her zaman değil! Düşme açısı önemlidir. Yani kedi bilinçli olarak atlarsa başına hiçbir şey gelmez, ancak ayağı kaydıysa, yani kazayla düştüyse yere dengesiz düşme ihtimali vardır. Genel kanı olan “ne kadar yüksekten düşerse o kadar iyi” düşüncesi de doğru. Yani ikinci kattan kötü bir açıda düşen kedinin dört ayak üstüne inme şansı, altıncı kattan kayarak düşen bir kedinin dört ayak üstüne inme şansından az, yükseklik, yani artan serbest düşüş süresi, kediye toparlanıp dengesini kurmak için zaman sağlıyor. Ancak bu, gökdelenlerden düşen kedi de dört ayak üstüne düşecek demek değil.

Öldükten sonra saçlarımız ve tırnaklarımız uzamaya devam eder mi?

Etmezler. Ancak vücudumuz su kaybettiği, yani büzüştüğü için tırnakların kökünü kaplayan etler bir miktar çekilebilir. Bu da sanki tırnak uzamış gibi görünmesine yol açar.

LIU MAO SHAN

80 li yıllarda Çin sanat çevreleri adı yeni duyulan bir sanatçıdan söz ediyordu. Çin resmine yepyeni bir soluk getiren genç ressam Liu Mao Shan'dı bu genç ressam. O Çin fırçasının sadece yeni adı olarak benimsenmeyle kalmayacak, Çin resminin geleneklerinden tamamen kopmadan yepyeni bir anlayışın ve stilin müjdecisi de olacaktı.

Zira yapıtlarında gözlemlenen, ışık ve rengin çok iyi kullanılmasına ek olarak, insanın ta içine işleyen ve ferahlatıcı etki yapan şiirsellik yüklü bir tarzıdır. Bu şiirsellik resmin değişik planlarındaki tonlamalardan olduğu kadar, kompozisyonun geneline egemen olan gizem yüklü buğudan da kaynaklanmaktadır.

Sanatçının peyzajları yer yer bir buğunun içinde esirken, zaman zaman çarpıcı bir renk darbesinin bu esriklığı bir coşkuya dönüştürdüğüne tanık olmaktadır. Bu ustalığa erişmede, yaşadığı su şehri Jiangsu'nun esin kaynağı olduğu yadsınamaz bir gerçek.

Liu Mao Shan, 1942 yılında sözünü ettiğimiz bu su şehrine bağlı Suzhou kasabasında dünyaya gelmişti. Sanat için çok kısa sayılabilecek bir sürede edindiği ustalık onu Çin

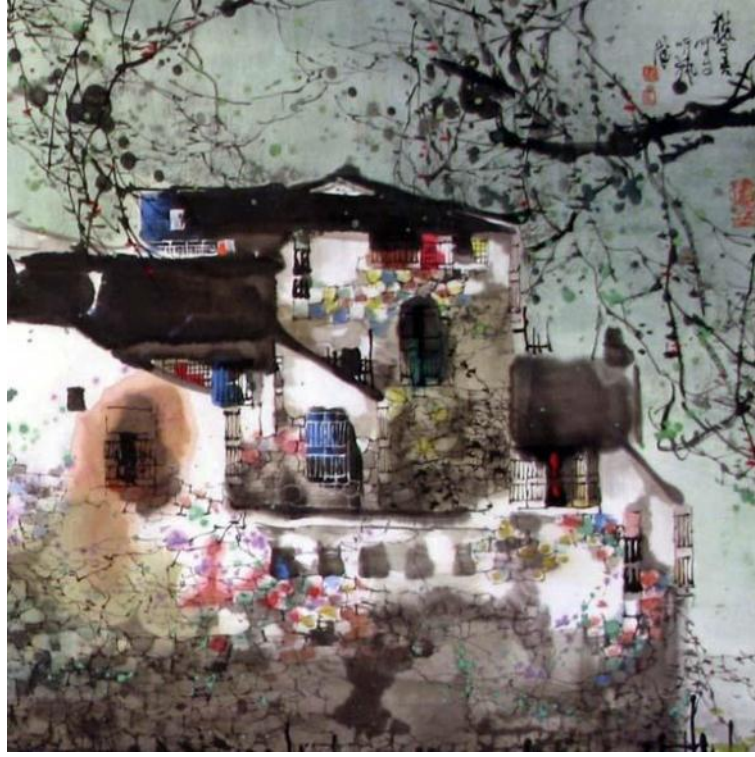

Sanatçılar Birliği'nin ikinci başkanlığına taşıdı.

Sanat eğitimini 1962 yılında bitirdiği Suzhou Sanat ve Eliřleri Enstitüsü'nde alan Liu Mao Shan, yukarıda tanımlamaya çalıştığımız üslubunu edindikten sonra, 1990 yılından itibaren dünya genelinde gezilere başladı. Bu gezilerde, gittiği ölkelerin ilginç yerlerinden peyzajlar be-timledi.

Kendi ulusal havasının tutsaklığında yitmeyip, her ölkenin kendine özgü havasını, aynı şiirelilik ve gizem dolu üslu-buyla peyzajlarına aktarabilen Liu Mao Shan, üstelik, ziyaret ettiği ölkelerin sana-tçılarına esin kaynağı olan, onları etkileyebil-en bir ressamdır.

Onur Ayangil İstanbul, Kasım 2010

Bir kara çarşafı...

Kızıl saçlı ben...

Hatice Deniz

Farklı yaşamların birbirini kabullenmekte en çok zorlandığı ülkelerden biri Türkiye. İnsan, zor hayat koşulları, geçim sıkıntıları, hayatta kalabilme yarışının içinde, bir de kimliğini kabullendirebilme çabasına giriyor. Üstelik farklı olanı merak ediyor insan doğası. Ben de, benden farklı olanı, boyalı kızıl saçlarıma, ojeli tırnaklarıma tezat oluşturacak birilerini, kara çarşafıları merak ettim. Ve bu serüvene başlamış buldum.

Bıçağın en keskin tarafı

Evet yaptım, hatta çok iyi yaptım... Hiçbir şey imkansız değildir... Oysa “yapamazsın” demişlerdi. “Hiç sana göre değil...” demişlerdi.

Çarşafı, Yenibosna’daki Medine Pazarı’ndan aldım. Sanırım içeriye böyle hoptaya zıplaya giren tek kız müşteri bendim. Daha içeri adımımı attığımda genzime saplanan bir buhur kokusuyla irkildim. Neler yoktu ki Medine pazarında; seccadeler, Kâbe’nin minyatürleri, dini hikayeler anlatan kitaplar, rengarenk türbanlar...

Yani bir dindarın bulabileceği pek çok şey vardı Medine Pazarı’nda. Çoğunluğunu erkekler oluşturuyordu müşterilerin. Onlar da gayet mistik

bir hava içerisinde; kimisi tespih istiyor, kimisi takke, kimisi Yasin, Kuran vs...

Çember sakallı, cübbeli iş sahibi bizzat ilgilenecekti benimle. “Çarşaf istiyorum,” dedim ve ekledim; “Mümkünse en küçük ebatta...” Sanki mağazadan kot almış gibi, olağan bir şeymiş gibi göstermeliydim bu isteğimi. Dükkan sahibi yüzünde gizleyemediği alaycı bir ifade ve şaşkınlıkla, “Hayırdır?” diye sordu. Çarşaf giyen kadınlarla ilgili bir yazı yazmak istediğimi söyledim, alaycı bakışlardan rahatsız olarak. “Geçici olarak istiyorum, emanet bulursanız çok sevinirim,” dedim. O ise ciddi ciddi, “Belki giyince memnun kalır, hiç içinden çıkmazsınız, belli mi olur?” dedi. Övünerek, “Bizim hanımın iki tane var,” dedi.

“Allah bilir gardrobunda o iki çarşaftan başka bir şey yoktur,” dedim içimden. O ise benimle oldukça ilgilenmişti, Telefonla arayıp eşinden çarşaflardan birini ödünç vermesini istedi. Eşi de üşenmeden dükkana kadar geldi. İşte o anda kıyametler kopacak sandım çünkü kadının bana karşı tepkisi korkunçtu. Onların deyimiyle ‘fitne fesat karıştırmayacağımdan’ emin değildi ve bunu yüzüme en iyi şekilde yansıttı. Öfkesini hiç çekinmeden yansıttı, beni Şam Şeytanına benzeterek... O gün eve elim boş döndüm ama ertesi gün kararlı bir şekilde çarşafı satın alacaktım.

Hani bize yasak olan bir bahçeye kaçak girdiğimizde tattığımız tuhaf bir heyecan vardır ya...

Olayın içine girmeden yaptığım bütün tahminler yanlış çıktı. Çarşafın içine girmeden önce bol ve rahat bir şey olduğunu düşünmüştüm, tek sorun sıcaklık gibi görünüyordu. O kadar da sıradan bir konu değildi doğrusu.

Bana göre çarşafly bir kadın: Mutlu mudur, mutsuz mudur, kimin umrundadır! Ama onu giyiyor ve yüzünü kapatabileceği kadar saklamayı başarıyor. Kimse onun altındaki güzelim canlının ne hissettiğini anlayamıyor. İşte böyle bir şeydi kara

çarşaf... Belli bir donukluk ve güç gösterisi. Hani sairler kızların dağınık saçlarından, dudaklarındaki tebessümünden etkilenip satırlar karalarlar ya. Hüzünlerinden, güzelliklerinden, neşelerinden, kızaran yüzlerden, al al olan yanaklardan. Oysa çarşafa girmiş kadınlarda, kızlarda sanata ve sanatçılara verilecek malzeme görünürde yoktu. Zaten kimsenin ilgisini çekmemekti amaç, ilgi konusu olmak değil.

Belki de alışık olmadığım için giymek görüldüğü kadar kolay olmadı. Ters yüzü, önü arkası, iğnesi kopçası, düğmesi derken resmen savaş verdim. Onu boğuşarak giydiğim gün, dışarı adımımı attığımda garip bir ürpertinin, tuhaf bir heyecanın ayak bileklerimden beni yakaladığını hissettim...

Hoplaya zıplaya yürüyemeyecektim, koşamayacaktım, hareketlerim ağırlaşmıştı, çarşafın gerektirdiği bir ruh haline girmiş olmalıydım. Korku değildi hissettiklerim. Hani bize yasak olan bir bahçeye kaçak girdiğimizde tattığımız tuhaf bir heyecan vardır ya. Ben de kapkaranlık bir sığınağa kaçak girmiştim işte. Sanki her zaman evden bu şekilde çıkıyormuş gibi çıktım. Zaten ister korku ister heyecan, ne hissedersen hissedeyim hiç kimse bir şey anlayamayacaktı. Mahallemizin tanıdık esnafı hakkımda ne düşünebilirdi?

Yoktum...Sanki hiç varolmamıştım!

İlk önceleri kimselerin yüzüne bakamadım... Sanki insanlar benim kara çarşafa değil de cıvıl cıvıl bir dünyaya ait olduğumu anlayacaklar, birisi gelecek ve üstümden onu yırtarak çekecek, rengarenk saçlarımı ortalığa saçacak ve bu oyunu bozacakmış gibi hissediyordum. Ağır adımlara ve çarşaf eteklerinin ayaklarıma dolanmasına alışınca insanların gözlerine bakmaya cesaret ettim.

Henüz Yenibosna taraflarındaydım, kimse bana bakmıyordu. Ne kadınlar, ne erkekler, ne çocuklar... Sanki ben hiç orada değildim. Yoktum. Hiç varolmamıştım, sanki aralarından

geçmiyordum. Akşamları kimseden laf yemeden geçemediğim o yolu şimdi hiç varolmamışçasına geçiyordum.

İçimi garip bir öfke kapladı. Ne yani, bu toplumun içinde rahatça yaşayabilmem için, taciz edilmemek ve sükunetle yürüyebilmek için çarşafa mı girmek gerekti! Erkeklere kızdım; kendi içlerinde yaptıkları küçük hesaplara ve ayrımcılıklarına, tesettürlü kadınlara bakış açlarına. Belki onlar bu bakış açısına sahip olmasalardı ya da kendi içlerindeki fesatlıkları bize, biz kadınlara yansıtmasaydılar buna ihtiyaç olmayacaktı. Belki de baskı vardı; baba baskısı. Evlenip yuvadan ayrıldığında gelen koca baskısı. Yine erkekler mi yani sebepimiz? Hayır, o kadar da basit değil. Tek sebep bu olamaz!

Ben de sınırları zorlayacaktım!

İşte ben bu yüzden girmiştim o hiç anlam veremediğim karaçarşafın altına; getirilerini ve götürülerini, insanların bana bakış açılarını merak ettiğim için. Yollar değiştiğinde gördüğüm yüz ifadeleri de değişti. İnsanların bana bakışı da değişti. Madem ki bir haftalığına başkasının yerine geçme fırsatım olmuştu, ben de sınırları zorlayacaktım. Yönümü Bakırköy'e çevirdim.

Bir an için Hürriyet Meydanı'ndaki kalabalıkta, insanlar beni ezecek sandım, çünkü hareketlerimi kontrol edemiyordum. İster istemez yavaş yürüyordum, çamaşırcılardan iç çamaşırları aldım, hiç kimse yanıma yardımcı olmaya gelmedi. Sanırım nasıl bir şey alacağımı, alacağım çamaşırların rengini, şeklini, incliğini boncuğunu merak ediyorlardı. İşaretleşmeleri ve birbirlerine yaptıkları kaşgöz sonucunda meraklarını dindirdiler.

Kasaya gittim. En sonunda birisi, "Fantezi reyonumuz da şurada," diye yer gösterdi,

gülümsemesini bastırmaya çalışarak. Herhangi bir bara gitsem neler yaşayabileceğimi düşündüm. En azından alkol tüketilen bir lokantada yemek yemeye karar verdim. İçeri girdiğimde bir anda tüm gözlerin bana çevrildiğini gördüm.

Aşırı samimi görünen bir çiftin yanındaki masaya oturdum.Öfkeli bir şaşkınlıkla süzdüler beni. Öfkelerinin onlara çok yakın olmamdan ve yanımda rahat edememelerinden kaynaklandığına bağladım. Garson siparişi alacaktı. Yutkunarak 'hoşgeldiniz' dedi. Sıcak davranmak zorundaydı belki ama gözleri çok da sıcak bakmıyordu. 'Balık lütfen' dedim. Yan masadaki iki kupa biraya bakarak; 'içecek ne alırdınız?' diye sorduğunda cevabım 'su' oldu. Tabii ki şaşırmadı.

Cevabım bira, rakı, şarap vs. olsa şaşırırdı elbette. Yemek bittiğinde yandaki çiftin son bakışlarını görmezden gelerek kalktım masadan. Çünkü o bakışlarda gidiyor olmamdan kaynaklanan anlamsız bir rahatlama ve memnuniyet vardı. Bakırköy'de yapabileceğim pek çok şeyi yapmaya çalışıyordum ve ifadeler değişiyordu. Kimileri hiç yokmuşum gibi davranıyordu, kimileri yol veriyordu, "Geç bacım!"

Saklamak istediklerini saklayabilirler ama yok edemezler!

Fatih'te ise tamamen o toplumca kabul edilmiş bir

Fotoğraf : Behlül Çetinkaya

Erkekleri ilgilendiren bir konu da değildir. Kadınların birleştikleri ortak nokta kendi içlerindeki savaştır. Giyimleri, kuşamları, makyajları, takıları hep kendi aralarındaki rekabetten gelir. Türban takılır ama ışıltılı ışıltılı yanan bir makyaj yapılır. Çarşaf giyilir ama seçilen iç çamaşırları hep anormaldir. Başörtüsü takılır ama kollar dirseklere kadar altın bileziklerle şingir şingir doldur.

bireydim. Tuhaf, sorgulayan bakışlar, iğneleyen gözler yoktu. Yokmuşum gibi de davranılmıyordu. Herkes herkesin farkındaydı sanki...

Orası onların ve fethettikleri bölgelerde bir bakıma kendi krallıklarını yaşıyorlardı. Bölgelerdeki bakışların farklılıkları, hem de çarşafın içindeki ve dışındaki kadına bakışlardaki farklılıklar bunu açıkça gösteriyordu. İstisnalar ise kaideyi bozmuyordu.

Fatih'te biraz daha geri planda kaldım diyebilirim. Çünkü rengarek türbanlarıyla, ağır makyajlarıyla genç kızlar, şekil şekil bağlanan örtüler ve çarşafın altına bile saklanamayan güzel alımlı kadınlar yürüyüşe çıkmışlardı, alışverişten dönüyorlardı, sohbetleri bitmişti, fiskosları tamamlanmıştı. Kadın vücudu o kadar garip bir şey ki, metrelerce çarşafın altında salınırken bile gayet sanatsal ve gözalıcı olabiliyor.

İşte estetik böyle bir şey, saklamak istediklerini saklayabilirler ama yok edemezler. Yok edemedikleri için varlıklarını gizli tutmak, belki de daha gizemli kılmak... Düşünülmemesi gerekenin on misli daha çok düşünülmesine sebep olurlar.

Eğer kadınsanız, türbanlı ya da açık, çarşafı ya da başörtülü fark etmez. Hayat sizi bir noktada birleştirir hep. Bu ortak nokta erkekler değildir, erkeklere ait bir dünya da değildir.

İşte bu da kadın olmanın bir gerçeğidir. Fatih'de eve geri dönmek için beklediğim durakta yanımda otobüs bekleyen muhafazakar kadınların konuşmaları pekiştirdi bu fikrimi. Neşe içinde sohbet eden fıkır fıkır dört kadından biri yanındakilere ertesi günkü düğün için ne giyeceklerini soruyordu.

O çarşafın, üzerimde kalıcı olmadığını kim tahmin edebilirdi? Hiç kimse...

Ama asıl gerçeği yüzüme tokat gibi yapıştıran bölge Taksim oldu. Gittiğim hiçbir yer de böyle toplumdışı kalmamıştı. İçinde bulunan insanın görüşlerini bilmeden, bütün sebepleri sonuçları göz ardı ederek, beni kendi içlerindeki mahkemede yargılayıp astılar ve bana buruşturulup atılacak bir tomar kara mendilim gibi davrandılar.

Uzun zamandır üzerinde düşündüğümüz çalışma için ajanstan arkadaşım Merve'den yardım istedim. Bana refakat edebilirse, yani bir bakıma gördüklerimi görürse ve yaşadıklarına şahit olursa kendimi daha rahat hissedecektim. Taksim yolculuğunu onunla yapacaktım. Çarşafın karasına rağmen Merve'nin gelişi günümü daha da renklendirmişti aslında. Tenimin beyazlığının ve çarşafın siyahının zıtlığı bariz ortadaydı ve ben onun tabiriyle 'Kara Melek' oluyordum. Ama Taksim'de kimse bunun böyle olduğunu düşünmeyecekti. O çarşafın üzerimde kalıcı olmadığını kim tahmin edebilirdi? Hiç kimse...

Sadece tek birine rastladım aynı gölgede saklanan. Çenesinin altına ilişti. Anlaşılan benim ondan daha da muhafazakar bir duruşum vardı. Bana gülümseyişinde 'senin gördüklerini görüyorum, yaşadıklarını ben de yaşıyorum' dercesine bir ifade vardı. Aynı sıcaklıkla gülümsedim.

Sevgili refakatçim Merve ile oturacak bir mekan arıyorduk ki, bir grup genç bana "ninja kaplumbağası" diye laf sarkıttı. Başka bir zaman olsa durup tartışır, mutlaka bir olay çıkarırdım ama bu durumdayken, yani çarşafın içinde emanetken böyle bir tepki vermem gerçekten anlamsız olurdu.

Nezade'den geçerken gözlerim insanların üzerindeydi. Kim nasıl bakacak, ne kadar şaşırarak, ne kadar gülecek merak ediyordum. Birbirine gösterenler oldu. Bakışlar oraya şans eseri düştüğümü zanneden bakışlardı. Gittiğimiz kafede de en tenha bölüme geçtik. Garson kız siparişimi alırken "Madem insan içine çıkmaya korkuyorsun, ne diye İstiklal'in ortasındaki kafeye geliyorsun," der gibi baktı. Çarşafsız geldiğimde nasıl davranacaktı. Denemeye değerdi doğrusu.

Dönüş yolunda bir yandan üzerimdeki gözlemleri çözmeye çalışırken, bir yandan da günün dedikodusunu yapıyorduk. Çalan telefonlara verdiğim cevaplar insanların ilgisini resmen üzerime çekmişti.

Merve'nin yaptığı kaş göz işaretlerinden ağızdan birkaç küfürün fırladığını çok geç fark etmişim.

Sıcaktı ve terledikçe çarşafı bana satan adamın söyledikleri aklıma geldi. 'Cehenneme gitmeyi göze alamayan tertemiz kadınlar giyer bunu, oldukça rahattır' demişti. O kadar emin

konusmuştu ki adamın çarşafı giyip giymediğini merak ettim. Nereden biliyordu ki çok rahat olduğunu! Adama çarşafın rahatlığı konusunda bir şey söyleyecektim: Sıcakta ölmeden cehennemi gördüğümü... Belki de kumaşından dolaydı, emin değildim.

Rastladıklarım; yüzüme bakılmasının, benle konuşulmasının cesaret meselesi olduğunu hissettirmişti

Kadıköy'e giderken metrobüs durağında merdivenlerden çıkarken çarşafın ayağıma takılıp sıyrılmasının ve içinden yırtık kotumun, pembe tişörtümün ve birkaç saç tutamının görünmesinden başka ilginç bir şey yaşanmadı. Vapurda açık alanda otururken martılara simit atma planım çarşafımın rüzgardan balon gibi şişmesiyle ve kimi insanların bu duruma sırtmasıyla son buldu.

Kadıköy'de dergi satan kimi arkadaşlarım göz göze gelmemize rağmen beni tanıyamadılar. Görmezden geldikleri çarşafın içinde kimin olduğunu bildiklerinde yüzlerinin alacağı ifadeyi düşününce kendimi tutamadım, güldüm. Üsküdar'a gitmek için minübüse bindiğimde henüz tek kadın bendim ve bu yüzden 15 dakika kadar yanım boş kaldı.

En sonunda tipinden öğrenci olduğunu düşündüğüm bir çocuk sırtında gitarıyla uzun uzun süzdükten sonra yanıma oturdu. Özür dileyerek Zeynep Kamil Hastanesi'ne kaç durak kaldığını sordu. Garip bir cesaretle gözlerimin içine bakıyordu. Maalesef bilmediğimi söyledim. Çekinmeden bakmaya devam etti bu cesur çocuk.

Tahminimce yaşımı çözmeye çalışıyordu. Neden cesur olduğunu düşündüğümü, anlayamadım ben de. Sanırım rastladıklarım...yüzüme bakılmasının, benle konuşulmasının cesaret meselesi olduğunu hissettirmişti. Yol bitti. İyigünler dileyerek resmen zıpladım minübüsten. Arkamdan baktığını gördüm.

Bedenine atılan taşların, içinden geçip gittiği bir hayalet...

Eminönü'nde akşam vakti evime dönmeye çalışırken durakta birisi laf attı. 'Gözlerini de saklayamazsın ya' dedi ve bu cümle

bana apaçık bir gerçeği gösterdi. Belki üzerinde düşünülerek söylenmiş bir laf değildi ama anlamlıydı. Evet gözlerimi saklayamamıştım. Eğer saklasaydım bütün bu yaşananları göremeyecektim. Bu işin sınırı yoktu. Önce baş sonra yüz sonra göz...

Yetinilmiyordu, o nefisler doyurulmuyordu. Resmen gözlerimi de kapatmam gerektiği söylendi. İran'da kadınların iki kaşının ortasının tahrik unsuru olduğunun iddia edildiğini duymuştum da gülmüştüm. Peki bize ne kalacaktı. Bizden ne kalacaktı? Eğer izin versem kör sağır dilsiz bir üç maymun olacaktım toplumda. Bedenine atılan taşların, içinden geçip gittiği bir hayalet gibi sürüklenecektim insanlar arasında. Kimin beni bu konuma sokmaya hakkı var? Yoksa bu kötülüğü

kendimize biz mi yapıyoruz? Gerçekten tartışılır. Aslında o hesaplı bakışlara sormak istediğim bir şey vardı: 'Siz bana kim olmayı teklif ediyorsunuz? Ne olmamı istiyorsunuz?' diye soracaktım. Belki de alacağım cevaplardan korkarak.

'Gözlerini de saklayamazsın ya!'

Giydiğim çarşafın birkaç gün beni kadın olmaktan çıkardığını düşünmüştüm. Ta ki o cümleyi duyana kadar. Daha sonraları yüzlerce kez kulaklarımda çınlayacaktı o ses: "Gözlerini de saklayamazsın ya!" Durakta beklerken bana atılan lafı hiç unutmadım! Değil karaçarşaf giymek, üzerime katran da dökseler kadın kalacaktım.

Fark edilmemenin, kendimi toplumdan bir bakıma soyutlamamın, bana nasıl bir duygu yaşattığını hippiler asla anlamayacaklardı. Emolar benden daha çekingen olamayacaklardı, çünkü gülümsediğimi bile kimse görmüyordu.

Tikiler, bu tekdüzeleştikleri toplumda benden daha fazla dikkat çekemeyecektiler, ki yaptığım zaten fark edilmeyi önlemekken ilgi odağı olmamı sağlıyordu. Ben bunu, bana dışlayan ya da benimseyen bakışların hiçbirine anlatamadım.

Bu süreçte yaşadıklarımın, gördüklerimden çıkardığım sonuç; çarşafa girmek popülizme başkaldırıların en büyüğüydü ama toplumsallıktan, hatta birey olmaktan soyutlanmanın da en kolay yöntemiydi.

Rastladığım gözler, açık ya da muhafazakar zihinler beni elbet unutmuşlardır ama ben onları henüz unutmadım. Bende bıraktıkları bütün izlenimler satır oldu, sözcük oldu, nokta-virgül oldu.

Ne olacak bu dünyanın hali...

Küreselleşmenin gözünü seveyim. Eskiden iki kişi bir araya gelice, bir de ortada rakı varsa ikinci dakikada soru hazırdı: Ne olacak bu memleketin hali?!

Yaşadığımız dünya ve gerçekler soruyu değiştirdi artık...
Ne olacak bu dünyanın hali?

Gerçekten soru önemli: mali kriz, iklim değişimi, açlık. Bütün dünya ve elbette ki basın mali krize kitlenmiş durumda. Ya açlık, iklim değişimi.

Mali kriz sonucu ne olursa olsun, gelişmiş olan ülkelerin açlık çeken ülkelere yardımlarının azalmasına neden olacak. İklim değişimi için hazırlanan projeler rafa kaldırılacak. Kriz yüzünden gıda yardımlarının azalması nedeniyle 100 milyon insan açlıktan ölüm tehlikesiyle burun buruna gelecek.

Dahası, bölgesel savaşları tırmandıracak.

Tek kutuplu hatta şu aralar kutupsuz dünyada herşey değişiyor, dengeler alt üst.

“Her ikisinde de McDonald’s zinciri bulunan iki ülke arasında savaş çıkmaz” denirdi, bu teori de son iki üç yıl içinde çöktü. İşte İsrail Lübnan, Rusya Güristan bunlar arasındaki çatışmayı McDonald kültürü de durduramadı...

Gelişmiş ülkelerde görünen mali krizin bu ülkelerde yaşayan insanlara yapacağı etkinin bir diğer yansıması ise bu insanların yardım kuruluşlarına verdikleri bağışların azalması olacak.

Bundan kim etkilenecek? Kızıllaç, World Vision, Oxfam, CARE International. Peki bu ne demek? Yoksul ülkelere daha az gıda yardımı, daha az AIDS aşısı.

Zaten iklim değişimine bağlanan gıda fiyatlarının artması yüzünden dünyadaki aç insan sayısı 967 milyona çıktı.

Başta Wall Street olmak üzere diğer borasalarda kaybedilen bilmem kaç milyar dolar 5-6 yıl içinde geri dönebilir. Ama yoksul Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkelerinde ölenleri geri getiremeyiz.

Ferruh Dinçkal

Bir Zamanlar Kültür Kenti Ankara

Cemil Eren

1940-50 yıllarında Ankara'da kültürel etkinlikler bugün imrenilecek denli göz alıcıydı. Devlet tiyatroları yetkin yönetmenler elinde Ankaralı tiyatro severlerin ilgisini canlı tuttuğu gibi, konserler, operalar bir büyük kente yakışacak düzeyde doyurucuydu.

Carl Ebert tiyatroya büyük katkılarda bulunmuş, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası Dr. Pretorius yönetiminde Avrupa Orkestraları düzeyine çıkmış, Ebert'in öğrencileri Devlet Tiyatrosunu birbirinden güzel oyunlarla Ankaralı izleyicilere tiyatro zevkini tattırmıştı. Devlet Operası dünyaca ünlü operaların yanında yerli operaları da sahneleyerek inanılmaz şölenler sergilemişti.

Plastik alanda Devlet Resim ve Heykel Sergileri resmimizin hiç de yabana atılmayacak düzeyini büyük coşkular içinde sergiliyor, Çanakçılı Ödülü yıldız sanatçıları parlatıyor, birkaç entelektüelin yaşam verdiği HELİKON Derneği müzik dinletilerinin yanında plastik alanda sergiler düzenliyor, yeni sanatçılar yetiştirmeye çalışıyordu... Üniversitede ve bazı salonlarda şiirler okunuyor, münazaralar yapılıyor, Edebiyatın ve Sanatın her

kolunda Cumhuriyetin başlattığı devrim bütün canlılığıyla sürüyordu.

Vüs'at O. Bener'in Mithat Paşa caddesindeki evi, ondan eleştiri ve destek almak isteyen yazarların uğrak yeri olurken, yine Mithat Paşa caddesindeki Hasan Ali Yücel'in evinde Can Yücel'in odası, Ankara'nın seçkin yazar, çizer, müzikçiler ve eleştirmenlerinin tartışma yeri oluyor ve Faruk Güvenç'in açıklamalı müzik öğretileri yeni müzik severler yetiştiriyordu.

1946 yılında böyle bir Ankara'nın içine düştüm. Büyük sinemanın açılışının da Ankara'da bir olay olduğunu, kırmızı halılarla döşenmiş, Turgut Zaim ve Nurettin Ergüven'in yaptıkları panolarla süslenmiş giriş kapıları ve bir Madamın servis yaptığı pastanesi... İnanıyorum ki, yayınlanan müziği ve nefis pastalarıyla Ankara'nın kültür yaşamına katkılarda bulunuyordu.

Bach'ın violensel süiti ile Hoffman'ın Masalları'nı film başlamadan önce Büyük Sinema'da dinlediğimi bugün gibi anımsıyorum. Pazar günleri pastanede kahve içip oturmak ve sonra da kırmızı halılar serilmiş merdivenlerden yukarı çıkıp,

biletinizi elinizden alan güzel bir kızın gösterdiği yere oturup film izlemek büyük bir ayrıcalıktı.

Piknik hakkında çok yazanlar oldu ama Ankara'ya neler kattığını, orada bira içerken, başka yerde rastlayamayacağınız birçok kişiyle yan yana bir şeyler yemek ayrıcalığını doğal bir biçimde yakaladığınızı anımsatmak isterim.

O zamanlar şair, müzisyen, ressam, yazar ve kültür adamları bir araya gelir konuşur, dergiler okur, tartışırlardı. Kimsenin birbirinden saklayacak bir şeyleri yoktu. Küçük tartışmalar, kavgalar bile olsa kırıcı değildi; sanatçılar birbirlerinden bir şeyler öğrenmeye bakarlardı. Sözüne ettiğim ortak alanlar dışında bir evde veya atölyede buluşan sanat adamları sohbetin bir yerinde haydi kalkın bilmem kimin evine gidelim derve orada sohbet sürdürülürdü. Bir de Kürdün Meyhanesi vardı ki özlemleri ara- rım onu...

Akşamüzerleri bir iki kadeh

şarap içmeye gelenlerin arasında Cahit Sıtkı Tarancı'yı, Suat Taşer'i, Turgut Zaim'i, Eşref Üren'i, görebilme şansınız yüksek olurdu. Şarap kokusu ve sigara dumanlarının buğulu atmosferinde, her şey konuşulurdu orada...

Resim satılmazdı pek; yazarlar satış rekorları kırmak, ünlü olmak gibi tutkuların peşinde değildi; denilebilir ki işin içine para karışmamıştı; herkes sanatın peşindeydi, yaptığının daha iyisini yapmaya uğraşıyordu ve yaptıkları yaşamlarının tanıklarıydı... Resim galerileri yok denecek denli azdı; Yabancı kültür merkezlerinin galerileri dışında bir iki özel galeriden başka sergi açacak yer de bulunmazdı. Resim satışı olmadığından mı galeri yoktu yoksa galeri olmadığı için mi resim satılmazdı. Yılda bir kez açılan Devlet Resim ve Heykel sergisinde Devlet Kurumları ve bankaların

aldığı resimlerin dışında resimler henüz para eden bir meta olmamıştı. Tek tük açılan sergilerde de satış yok denecek denli azdı. Ama satılmasa da ressamlar üretime devam ederlerdi, çünkü bu onların yaşam biçimiydi.

Bir şairle aramızda geçen küçük bir anıdan söz etmek isterim: 1977 yılıydı, sergim vardı.

Akşamüzeri sergi salonunu kapatmamıza yakın, sergiyi görmeye gelmiş birkaç arkadaşımın oturmuş konuşuyorduk. Kapı açıldı, elinde şişman karınlı bir çanta bulunan bir adam aceleyle içeri girdi, bize doğru yürüdü, "Ressam kim?" diye sordu. Benim deyince de, "Ben Şair Hüseyin Ali Çatmaz'ım, kitabım yeni çıktı" deyip, (kitabı kendi bastırılmıştı) çantasından bir kitap çıkarttı. Kitabın ilk sayfasını açıp ismini gösterdi; "bu benim" dedi;

askerlikten yeni emekli olmuş bir astsubay olduğunu da belirterek. Kitabı bana armağan edecek diye düşünürken, kitabı yine elinde tutarak "Ben bu kitabımı sana vereyim sen de bana resimlerinden birini ver" dedi bana bir başışta bulunur-

muşçasına... Şaşırıp kaldım bir süre. Adam megalomanın teki galiba, dedim içimden. Yanımdakiler de şaşkın bana bakıyorlardı, ne diyeceğim diye. Ben de; bu pek adil bir değiş tokuş olmaz, sen biraz daha bekle, yakında ben bu resimlerden birinin kartpostalını bastıracağım, o zaman ben sana bir kart veririm sen de bana kitabını derdemez kitabı çantasına koyup geri döndü, hiçbir şey söylemeden sert adımlarla sergi salonundan çıkıp gitti... Şairliğine o denli önem veriyordu ki benim anlayışsızlığım bozuldu gibi geldi bana.

Ortaokul ikinci sınıftayım, Konya'da. Ben orta sırada oturuyorum; sağdaki sırada da okula yeni girmiş, lacivert elbiseli sarışın bir çocuk; yanındaki arkadaşıyla fısıltıyla gülüşüyorlar. Adının Turgut Uyar olduğunu sonra öğrendim. O yıllarda şiir yazdığını biliyorum...

Yine ortaokulun ikinci sınıfının başka bir dersliğinde, adı şaire çıkmış Ümit adında bir çocuk vardı. Sakin konuşurken kekeleyip, heyecanlandığı zaman düzgün konuşan kısa boylu bir çocuk... Arkadaşlarına şiirler yazarmış. Ben, tatilde gördüğüm bir kıza âşık olmaya karar vermişim. Âşık oldum demiyorum; arkadaşlarımla hepsinin sevgilileri var; ben de bir sevgili bulmalıyım, diyerek İstanbul'un, İkinci Dünya Savaşı sırasında boşaltılıp bir kısım insanların ta Anadolu'ya gittikleri yılda benim doğduğum kente gelmiş güzel bir kıza rastlayınca, benim sevgilim de bu olsun, demişim. Kızla hiç konuşmamışım, daha doğrusu konuşabilecek bir ortamda bulunmamışız; tek taraflı bir duygulanma... Tatil bitti okula döndüm; ama aklımdan çıkaramıyorum. Ümit'in dersliğinde bir arkadaşım var, bana dedi ki "ben Ümit'e senin kızın adına bir şiir yazdırırım."Ve Ümit kızın adının harflerini mısraların başına koyarak bana bir "akrostiş" yazdı... Ne mutluluktu! O, bana, beni tanımadan benim için şiir yazan küçük Ümit büyüdü ve ünlü bir şair oldu: Ümit Yaşar Oğuzcan...

Yine Konya'da lise son sınıfta Bekir Sıtkı Erdoğan'la arkadaş olduk. Hancı şiirini yazdığında Samsun'da eğitimdeyiz, ceketinin küçük cebinden bir kâğıt çıkartıp, yeni yazdım, diyerek bana okumuştum. İlk bana okuyordu...

Ben, resimde modern çalışmalara başlayınca kadar sürdü arkadaşlığımız. Modern resme yönelmekle onun arkadaşlığını kaybetmişim; klasik tarzda resimler yapmalıydım! Bu yüzden cumartesi günleri bize resim dersleri veren hocam Ali Rıza Bayezit'la da aram bozulmuştu. O da modern resmi saçmalık olarak görmekteydi.

1946-50 yıllarında her hafta sonu Ankara'da ressam Eşref Ürene giderdim; hocam Yaprak dergisi alırdı ve büyük bir zevkle Orhan Veli'nin, Oktay Rifat'ın, Melih Cevdet'in şiirlerini okurdu. Ama gariptir ki şiirde modernlere hayran olurken resimde soyut resmi kabul etmezdi. Yaprak dergisinde çıkan şiirleri evine Pazar günleri gelen konuk arkadaşlarına da çok beğenerek okur, şiirler hakkında uzun uzun konuşurdu. Ben de Yaprak dergisinin tüm sayılarını almıştım. Garipçilerin şiirlerini severek okurdum...

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerini keşfettiğimde 1950'deydim ve şiirlerin çoğunu ezberlemiştim. Coşkulu şiirlerdi; Anadolu'dan resimler yaparken bazı resimlerine şiirler de ekliyordu; Dil Tarih Coğrafya fakültesinin girişindeki küçük galeride sergilediği yaralı bir hasta adam resminin üzerine (Yaralarım göz göz oldu hekim gözleyi gözleyi.) diye yazmıştı.

Ümit Yaşar Oğuzcan'a çok sonra Ankara'da rastladığımda ünlü bir şair olmuştu ve keyifle boşalttığı rakı şişelerinin içine şiirler yazıp resimlerle süslüyordu.

Ankara Zafer Meydanı Adil handa atölyem vardı, bir yandan resim yapıp bir yandan da küçük dekoratif işlerle yaşamımızı sürdürüyordum. Bir gün, Bakanlıklarda yürürken önümden giden subayı tanıdım. "Turgut!" diye seslendiğimde dönüp şaşkın şaşkın bana bakan Turgut Uyar'dı. Posof'taymış, pek yakında askerlikten ayrılacakmış genç Yüzbaşı... Atölyeme birlikte gittik. Turgut birkaç ay sonra sivil kıyafetle atölyemin kapısında belirdi. Emekli olmuş, evini de Ankara'ya taşımış. Evine çağırdı. Eşim ve çocuklarımla gittik, yılların biriktirdiği özlemlerle içtiğimiz rakının ardından cebinden çıkarttığı kâğıttan yeni yazdığı Geyikli Gece şiirini okudu. Şiir çok uzun ve imgelerle doluydu; buğulu bir atmosfer içindeki Turgut Uyar'ın dünyasına Geyikli Gece ile ayak basıyordum.

Sık sık evlerimizde buluşmanın yanında, o da atölyeme her gün geliyor ve o küçük dekoratif işlerde bana yardım ediyordu. Turgut'un arkadaşları (Yılmaz Gruda, Tevfik Akdağ, Güner Sümer, Tarık Dursun ve İlhan Berk) de sık sık bana uğrar olmuşlardı. Hamlet rolüne çıkan ilk kadın oyuncu olan Nur Sabuncuyu da Turgut getirmişti; Nur, Devlet Tiyatrolarında bir oyun için hazırlanıyordu, konuk oyuncu olarak... İlhan Berk desik sık uğrardı.

Bekir Sıtkı Erdoğan İstanbul'dan gelmiş, bana uğradı, İspanya ve şal üzerine yazdığı bir şiiri okumuştum. Şairlerin ceketlerinin küçük cebinde her zaman yeni yazdıkları şiirler olurdu. Mustafa Şerif Onaran ve eşi Leziz Onaran da hastaneden vakit buldukça uğrarlar ve güzel sohbetler ederdik. Leziz Onaran benim hastalıklarım da yanına gittiğim bir dosttu.

Turgut Uyar çalışmalarına tanık oluyordu, resimle ilgilenirdi. Çok beğendiği büyük bir resmimi al götür evine demiştim, evine gittiğimde resmin bütün duvarı kapladığını görmüştüm. Turgut, Halk

sokaktaki atölyeme de Bilge Karasu ve Can Yücel'le birlikte gelmişti Nuri İyem konuğumken. Benim aniden ateşim çıkmış titremeler içinde yandaki odaya yatmıştım. Can Yücel'in sesi geliyordu gümbür gümbür; BBC radyosundaki günlerini anlatırken Dylan Thomas'ı geçiyordu sık sık; Onu çok beğendiği belliydi. Turgut, (şu Can'daher şey var şair olması için;) diyecekti sonradan...

Turgut Uyar, Devlet Kâğıt Dağıtım Şirketinde çalışıyordu. Eşinden ayrılmıştı. Tomris Ankara'ya geldiğinde onu konuk edecek yeri yoktu. Tomris gündüz benimle atölyede kalıyor, akşam olunca ben eve gidiyordum, Turgut dagelmiş oluyordu. Kiralık bir ev buluncaya kadar öyle idare etmişlerdi.

Hasan Hüseyin Korkmazgil'le bir sergimde tanışmıştık. Sergi hakkında uzun bir yazı yazmıştı, (Beyazlar Ülkesinin Egemeni Cemil Eren) diye. Çok coşkulu bir şairdi. Resim sergileri üzerine yazılar yazardı, Kızılırmak şairi Hasan Hüseyin Korkmazgil. Giderek iyi dost olmuştuk. Ama ne yazık ki aramızdan çok erken ayrıldı.

Şiiri sadece okumakla kaldım, bir kez denedim yazmayı, ortaokulda; çok berbat bir şey oldu, şair olamayacağımı anlayıp bir daha yeltenmedim; ama benim yazar ve şair dostlarım her zaman, senin resimlerinde zaten var şiir, derlerdi. Bu doğrudur, şiirselliği yakalayınca değin resimlerimi bitmiş saymam; renklerle biçimlerle varılan, şiirle, sözcüklerle yakalanan şiirselliğin arasındaki ayrım araçlardaydı... Sözcükleri bir düzen ve anlam içinde birleştirmekle şiire varılamadığı gibi, uyumlu renkler ve biçimlerle oluşturulan bir resimde de şiirsellik yakalanamıyordu; şiir anlatılmayan ama duyulabilen bir olguydu, belki de yaşamın özüyü; her şeyi kapsayan yaşamın, bütün güzellikleri ve acıları kavrayarak yaşamının anlatımı...

Şiir görünümünde yazılan ve şiir diye adlandırılanların içlerinde kaç tanesi şiir olabiliyor du! Resim gibi görünüp deinsanı sarsamayan resmin resim olmadığı gibi...

sohbet

Aykut Yazgan

kendisine 'elektronik' denilen bu çağda insanların düştükleri hallere şaşırıyorum.

eskiden, hatta belki de şimdilerde bile, iki dost, iki arkadaş biraraya geldiklerinde sohbet dedikleri bir konuşma düzenine girerler. biri söyler biri dinler. sonra beriki söyler o dinler.

ve bütün bu konuşmalarda karşısındakinin lakırdısına saygıyı, o konuşurken gözlerinin içine bakarak gösterir.

ne kadar çirkin bir şeydir, sen konuşurken karşındakinin elinde çay bardağı, denizi seyretmesi. hani içinden de geçer "sen beni dinliyor musun?" "dinlemiyorsan boşuna nefes tüketmeyelim..."

ya da biraraya gelindiğinde çekilen bir fotoğrafa, yapılan bir resme, bir çizime kafakafaya verip (yani şöyle bir koltukta yanyana oturup) bakmak. eğer zevklenmekse zevki, yok eğer hırslanmaksı hırsı, öfkeyse öfkeyi, beğenmekse beğeniye ulu orta, pesperdeden, dobradobra; yani bir şekilde söylemek.

fikir beyan etmek.

ama konuşmak.

karşılıklı...

gözgöze...

düşünebiliyor musun.

o güzelim karagözle hacivat konuşmalarını..

- ...etvârı zarif, fasuhillisan, musahibeti tatlı

- hoş geldin keçi suratlı

- bir yâri vefâdar olsa, geliverse şu dört köşe perde üzre ayak bassa, o söylese ben dinlesem, ben söylesem o dinlese...her ikimiz söyleşirken seyreden ahibba safayâb olsalar,

görüyor musun şu karşılıklı laf alıp vermeyi ?

düşünebiliyor musun bir bardak demli çayı, ya da az şekerli bir kahve elde koca çınar altında bir masa başında üç beş dost, veya kış gününde sıcak soba etrafında..

hem o söylese ben dinlesem hem ben söylesem o dinlese...

ve bizler söyleşirken elele, dizdize, gözgöze seyreden de sohbetten safayab olsa.....

bir de yalnızca karagöze ait olanını alacaksın, "mail" le bir yerlere yollayacaksın. ve hacivat okuduktan sonra ya sırtacak ya da kendi kendine "salak bu herif yahu" diyerek "iletiyi bir tıkla çöp kutusuna" atacak.

ve telin öbür ucunda karagöz'ün bundan haberi bile olmayacak..

ama artık ne karagöz'ün ne de hacivat'ın umurunda bile değil..

laflarını, lakırdılarını, söylediklerini, sohbetlerini, hicvettiklerini karşısındakinin alıp almadığı.

okuyup okumadığı..

anlayıp anlamadığı..

bir fikri olup olmadığı..

beğenip beğenmediği..

artık herkes biryerlerden bir bilgi kııntısı, bir bilgelik artığı, bayat bir hiciv kalıntısı, birisinin yaptığı bir resmi, birinin çektiği bir fotoğrafı bulup buluşturuyor.

ama kendisine ait (çoğu zaman değil)

ama başkalarına ait (çoğu zaman öyle) yolluyor hacivata...

ucuz fikrin satışının, ucuz beyanların iletisinin, ucuz kopyalama becerisinin ve tekrarlarının tekrarının iki satırla yazılıp bir düğmeye basılmakla yüzbinlere yollanabilmesi, işin bu kadar kolaylaşması, basmakalıplığı, yaveliği anlaşılır gibi değil.

benim diyeceğim şu ki:

bunların arasında belki de insanın (karagöz'ün) kendisine ait olan bir yazının bir çizimin ender de olsa kazara bu gasya kuyusuna düştüğüdür.

emek verilip üretilmiş...

senin ekranında gördüğün ancak, bir alfabenin bir araya getirdiği bir takım laflardır.

sohbet denilen zevkten nice zamandır ayrı düşmüş; düşmüş ne demek, hem de ondan bihaber olan onun arkasındakini zaten düşünmez..

hayal bile edemez.

acaba şimdi ne yapıyor.

yazıyı yazarken mimikleri nasıldı...

gözleri... gözleri...

bu da diğerleri gibi senin için orta yere edilmiş yüzbinlerce günlük kerametten bir tanesidir..

şahsiyetsiz..

hatta bazen gönderenin ismine gözün takıldığında "gene neler saçmalamıştır" diyerek yazdığını okumaya bile tenezzül etmeden buruşturup atarsın...

artık hiçkimsenin hiçkimseyi dinlediğini zan etmiyorum. hele doksanların sonunda ortaya çıkan ve şimdilerde çok ama çok moda olan "blog" çuluk bütün dünyanın, bilginin olmadan fikir kırıntılarının alabildiğine bolca savruldukları bir arena haline dönüştü.

herkes "fikrini" söylüyor"

hele elektronik ortamda (bayılıyorum şu lafa..) okura sunulan onlarca gazetede yüzlerce köşe yazarı günbegün bildikleri, bilmedikleri her konu hakkında yazıyorlar...

her biboka maydanoz oluyorlar...

birbirlerininle kavga ediyorlar..

birbirlerine sövüp sayıyorlar..

hiçbirisi bir diğerini dinleme zahmetine katlanmıyor..

karşılığında onlarca asgari ücret tutarında aldıkları paralarla resmi blog'çuluk yapıyorlar..

sizi bilmem ama benim için ürkütücü bir durum.

